

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра організації підприємництва
та біржової діяльності**

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ**

Тези доповідей

74-ї науково-практичної студентської конференції НУБіП України

Секція 5

**РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
СИСТЕМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**19 листопада 2020 року
м. Київ, Україна**

Розвиток підприємництва та біржової діяльності у системі євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей 5-ої секції 74-ої науково-практичної студентської конференції НУБіП України «Концептуальні засади збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобальних викликів» – 19 листопада 2020 року – К.: НУБіП України, 2020. – 61 с.

Науково-редакційна колегія: Ільчук М.М. (голова), Коновал І.А. (співголова), Любар Р.П. (секретар організаційного комітету).

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність та зміст поданих матеріалів несуть автори та їхні наукові керівники

©Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2020

ЗМІСТ

Алімурадов С. С. ІНТЕРНЕТ ТРЕЙДИНГ НА БІРЖОВОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ ...	5
Галушка А.М. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	7
Грабіна С. М. РОЛЬ ФОНДОВИХ БІРЖ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	9
Даниленко В. В. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ФОНДОВИХ БІРЖАХ	11
Додачко С.А. ЦІНОВА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА	13
Дуда І.А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	16
Єгорова А.А. БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ	19
Зайва А.Г. БІРЖОВИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ	21
Захарченко Д. А. ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БРОКЕРСЬКИХ КОНТОР	22
Ковалець І.О. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГУ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ.	25
Крокус Д. О. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПЕРВИННОГО ПУБЛІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ (ІРО) ЯК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ	27
Кубарський В.В. РОЛЬ ДЕРИВАТИВІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ	29
Кузьмачук Я. П. РОЗВИТОК СВІТОВОГО БІРЖОВОГО РИНКУ	30
Лось С. А. РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	32
Мамєєва Є.І. ХЕДЖУВАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ НА АГРАРНОМУ РИНКУ	34
Матусевич В. К. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ	35
Науменко А.Ю. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В БІРЖОВОМУ ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГУ	37

Окунь Д.В. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	38
Пантюшенко Д. І. РОЛЬ Ф'ЮЧЕРСІВ ТА ОПЦІОНІВ У СУЧАСНІЙ БІРЖОВІЙ ТОРГІВЛІ	41
Петрикович Є.О. ЦІНОВА СИТУАЦІЯ НА ЗЕРНО НА СВІТОВИХ БІРЖАХ ТА В УКРАЇНІ	43
Пєшкова А. Ю. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ВИДИ БІРЖОВИХ УГОД	46
Потанова Д. О. РОЛЬ І ФУНКЦІЇ СПЕКУЛЯНТІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ	48
Сергійчук Н. А. РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ ДЕРИВАТИВІВ	50
Старинська А.М. ВИДИ ФОРВАРДНИХ КОНТРАКТІВ	51
Чирко М.Ю. СПЕКУЛЯТИВНІ ОПЕРАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ ДЕШЕВИХ АКЦІЙ (PENNY STOCK)	54
Чорновол В. Р. РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ ...	55
Шут В. О. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ У ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	57
Додачко С.А. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	59

УДК 339.172

ІНТЕРНЕТ ТРЕЙДИНГ НА БІРЖОВОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ

Алімурадов С. С., студент магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Завдяки Інтернет-технологіям придбання цінних паперів, визнане в усьому світі найкращим способом вкладення вільного капіталу, яке сьогодні є доступним всім бажаючим. У лічені секунди можна сформувати інвестиційний портфель, а потім управляти активами, отримуючи без зволікання всю необхідну інформацію (котирування, аналіз, прогнози) в будь-якій точці земної кулі. Попит на інтерактивну торгівлю акціями, опціонами, ф'ючерсами зростає з кожним днем. Все більше банків і брокерських компаній освоюють новий перспективний напрямок своєї діяльності.

Інтернет-трейдинг (internet trading) – це можливість здійснювати угоди за усіма класами активів та валют через інтернет. В останні десятиліття такий спосіб торгівлі отримав дуже широке розповсюдження, оскільки з розвитком технологій та проникнення інтернету практично в усі сфери життя людей доступ до торгів на біржі став цілком реальним для кожного. Динамічний розвиток сьогодення продовжує диктувати все нові і нові можливості інтелектуальних технологій Інтернет-трейдингу, як способу вкладення і примноження свого капіталу, оскільки вже на даному етапі розвитку суспільства саме ця послуга стала кращою альтернативою банківським внескам, купівлі нерухомості для збереження і примноження особистого капіталу [1].

Трейдинг в мережі приваблює потенційного інвестора, насамперед зовнішньою простотою здійснення угод і низькими тарифами на послуги онлайн-брокерів. При цьому, так само, як і в реальності, інвестор може скористатися повнофункціональним сервісом, цілком покладаючись на кваліфіковані консультації брокера або дисконтним сервісом, коли вся відповідальність за прийняття торгового рішення перекладається на плечі інвестора. Трейдер отримує доступ до біржі за допомогою спеціальної торгової програми і може в режимі реального часу відслідковувати ринкову ситуацію і приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. Торгову програму трейдерам надає онлайн брокер, який забезпечує технічну та аналітичну підтримку своїм клієнтам. Інтернет-трейдинг – це реальний спосіб приватним інвесторам і трейдерам нарощувати свій капітал на торгівлі акціями, нарівні з професійними учасниками ринку цінних паперів. Інтернет-трейдинг надає можливість самостійно купувати і продавати акції українських підприємств з будь-якої точки земної кулі при наявності комп'ютера та Інтернету, використовуючи прямий доступ до фондової біржі [1].

Інтернет-трейдинг зацікавить категорію інвесторів: яка дбає про фінансову стабільність та збільшення свого капіталу; не прагне залежати від певного місця й часу; готова постійно вчитися, застосовувати нові інструменти при торгівлі на біржі; є фінансово грамотною, амбіційною [1].

Потрібно розуміти, що напряду співпраця з біржою ускладнена, а відтак доводиться укласти договір з компанією-брокером. Біржа просто не може співпрацювати зі всіма охочими. Робота здійснюється виключно з професійними учасниками фондового ринку, які, у свою чергу, виконують заявки кінцевих інвесторів, а відтак і успішність використання Інтернет-трейдингу цінних паперів приватними інвесторами залежить від якості наданих послуг і кількості додаткових сервісів, що надаються брокером.

Процедура торгів цінними паперами через мережу Інтернет є не досить складною як для інституційних, так і для індивідуальних інвесторів. Наприклад, здійснювати он-лайн торгівлю цінними паперами у нашій країні надають можливість фондові біржі: Перспектива, Українська біржа і ПФТС, завдяки чому для національного інвестора інвестування на ринку цінних паперів стало значно простішим, доступнішим та дешевшим [2].

З огляду на окреслені вище аспекти, маємо змогу більш детально ознайомитися з основними перевагами та недоліками Інтернет-трейдингу за сучасних умов господарювання.

Переваги інтернет-трейдингу: прийнятна вартість операцій купівлі-продажу; висока тарифна конкурентоспроможність; доступність; висока швидкість проведення операцій; низький рівень затрат; висока ліквідність; прозорість операцій і низькі спреди (різниця між найкращими цінами купівлі та продажу в один і той же момент часу на який-небудь актив (акції, ф'ючерси, опціони); швидке відкриття рахунку при мінімальному стартовому капіталі [2].

Недоліки інтернет-трейдингу: інституційні ризики; відносно слабка захищеність від технічних збоїв та атак хакерів; практична не регламентованість на даний час українською законодавчою базою використання електронних документів [2].

Отже, інтернет-трейдинг на сьогодні охоплює все більшу кількість людей, бажаючих самостійно інвестувати. Впровадження інтернет торгівлі вже призвело до змін у структурі біржового обігу в усьому світі. Відтепер торгівля на біржі стала настільки дешевою, швидкою і, повсякчас доступною, що мільйони людей легко та швидко засвоюють нові технології.

Список використаних джерел:

1. Гладун Д. Перспективи інтернет трейдингу в Україні. *Інвестиції та інвестування в Україні*. 2009. № 6. С.9-25.
2. Семчук О. В. Проблеми розвитку фондового ринку в Україні. *Економіка і право*. 2009. № 2. С.32-51.

УДК: 658.114:631.11:31

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Галушка А.М., студентка магістратури
Науковий керівник: Коновал І.А., к.е.н., доцент

Розвиток підприємництва – це основний чинник соціального та економічного зростання держави. Підприємництво сприяє раціональному використанню наявних ресурсів, швидкому розвитку господарства України, збільшення капіталу й достатку нації. Воно дозволяє створити більше робочих місць та впроваджує нововведення, забезпечує відкриття нових видів підприємницької діяльності, підвищення добробуту населення та збільшення надходження в бюджет у вигляді податків. Запровадження аграрного підприємництва означає проведення змін у сільській місцевості, реформування економіки та вирішення соціальних проблем українського села.

З кожним роком в Україні кількість підприємств, які функціонують у сільському, лісовому та рибному господарстві. Так, якщо у 2014 році кількість таких підприємств становила 4418 одиниць, то у 2018 році – 48653 одиниць [1]. З кожним роком збільшується обсяг виробленої продукції у цих підприємствах (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємствами сільського, лісового та рибного господарства у 2014-2018 роках

Роки	Усього, млрд грн	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		млрд грн	у % до загального обсягу виробництва	млрд грн	у % до загального обсягу виробництва	млрд грн	у % до загального обсягу виробництва
2014	280,9	41,0	14,6	144,7	51,5	95,2	33,9
2015	409,0	68,7	16,8	213,1	52,1	127,2	31,1
2016	465,0	57,7	12,4	245,5	52,8	161,8	34,8
2017	511,1	46,4	9,1	269,0	52,6	195,7	38,3
2018	600,9	63,3	10,5	312,5	52,0	225,1	37,5

Джерело: Дані Держстату України

Дані табл. 1 свідчать про збільшення питомої ваги виробництва продукції у середніх та малих підприємствах (від 85,4% у 2014 р. до 89,5% у 2018 р.) при зменшенні її у великих підприємствах.

У 2018 р. у підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України було зайнято 516,1 тис. працівників, що на 8,4% порівняно з 2014 р. Проте питома вага працівників, які були зайняті у середніх та малих підприємствах збільшилася від 91,7% у 2014 р. до 93,6% у 2018 р. [1].

Аграрні підприємства України спеціалізуються на виробництві зерна і продукції олійних культур. У структурі грошових надходжень у 2019 р. зерно

займало 46,3%, насіння олійних культур – 34,0%, молоко – 5,1%, яйця – 3,4%, продукція вирощування великої рогатої худоби – 1,2%, свинина – 3,9%, м'ясо птиці – 3,0%.

Прибутковість виробництва продукції в аграрних формуваннях має тенденцію до значних коливань, як по роках, так і по видах продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Рентабельність виробництва продукції сільськогосподарських підприємствах України в 2019 р.

Продукція	2017 р.		2018 р.		2019 р.	
	Усі підприємства	У т.ч. ФГ	Усі підприємства	У т.ч. ФГ	Усі підприємства	У т.ч. ФГ
Зерно – усього	25,0	27,9	24,7	26,1	11,8	14,5
<i>у тому числі</i>						
пшениця	26,8	31,0	24,6	24,7	7,3	13,3
кукурудза на зерно	23,7	24,1	27,2	29,9	17,8	18,5
ячмінь	24,0	25,6	25,6	27,3	2,3	8,8
Боби сої	28,8	30,1	21,0	31,5	13,3	15,1
Насіння ріпаку й кользи	43,6	43,6	31,1	30,7	9,4	17,9
Насіння соняшнику	41,3	41,2	32,5	30,3	23,5	24,7
Бурак цукровий фабричний	12,4	20,0	-11,4	-2,2	-15,4	-4,8
Велика рогата худоба на м'ясо	3,4	-2,1	-17,7	-6,4	-27,1	-14,6
Свині на м'ясо	3,5	-6,7	6,9	1,1	4,7	1,4
Птиця на м'ясо	7,0	3,5	5,7	6,8	-3,7	13,2
Молоко	26,9	25,9	16,1	18,0	20,6	20,1
Яйця птиці	-9,0	14,1	5,4	9,3	-23,5	-9,8

Джерело: Дані Держстату України

Найбільш рентабельними видами підприємницької діяльності є виробництво зерна пшениці, кукурудзи, насіння соняшнику та сої і виробництво молока. Це зумовило збільшення обсягів виробництва зерна пшениці в аграрних формуваннях України протягом 2015– 2019 рр. на 5,7%, ячменю – на 10,9%, кукурудзи – на 61,7%, насіння соняшнику – на 37,1%, молока – на 2,2% [1].

Підприємництво самостійно не може подолати такі проблеми економіки, як монополія, постійний дисбаланс між попитом і пропозицією, складність процесу відтворювання, глобалізація, відсутність фінансових ресурсів, інфляція і багато іншого. Саме тому для економіки є важливим державне регулювання та удосконалення правового забезпечення підприємництва [2,3].

Результати досліджень засвідчили, що удосконалення правового забезпечення функціонування аграрних формувань має включати розроблення законів та підзаконних нормативно-правових актів щодо впровадження

ефективної інвестиційної та кредитної підтримки діяльності підприємців, сприяння для створення нової інфраструктури та підвищити мотивацію підприємців через створення належного законодавчого регулювання розвитку науково-технічної діяльності та вдосконалення системи фінансового стимулювання шляхом внесення змін до податкового та митного законодавства [4].

Список літератури:

1. Державна служба статистики України. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> -
2. Маматова Л. Ш Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні / Л. Ш. Маматова // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2018. – С. 33-40.
3. Мамутов В. К. Загальні проблеми науки господарського права на стику ХХ і ХХІ століть / В. К. Мамутов // Право України. – 2010. — № 8. – С.
4. Титова О. Концепція та програма модернізації господарського законодавства / О. Титова // Право України. – 2008. - № 6. - С. 73–78.

УДК 339.172

РОЛЬ ФОНДОВИХ БІРЖ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Грабіна С. М., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Фондова біржа – це офіційно організований, регулярно діючий вторинний ринок цінних паперів. Здебільшого фондові біржі представлені у формі акціонерних товариств (приклад яких ми можемо спостерігати у США, Великій Британії, Японії) або державних установ (як у Німеччині і Франції). Їхні дії керуються біржовими комітетами, яких обирають загальні збори акціонерів або призначає уряд. Фондові біржі не є комерційними організаціями, вони виступають як гарант за контрактами(угодами), отримуючи за це комісійні [5].

Загальна кількість фондових бірж у світі становить близько 150. Найбільшими є: Нью-Йоркська, Лондонська, Токійська, Франкфуртська, Тайванська, Сеульська, Цюріхська, Паризька, Гонконгська [3].

Основні функції фондових бірж та основна їх роль полягає у:

1. Мобілізація і концентрація тимчасово вільних грошових заощаджень і накопичень шляхом продажу цінних паперів біржовими посередниками на первинному і вторинному ринках;
2. Кредитування і фінансування біржових спекулянтів і фінансово-кредитних закладів на вторинному ринку;
3. Кредитування і фінансування держави і приватного актора шляхом придбання їх цінних паперів на первинному ринку;
4. Концентрація операцій з цінними паперами, встановлення на них цін;

5. Забезпечення публічності цінних паперів[2].

Головні члени біржи – брокери та дилери. Брокер (маклер) – професійна посередники, що здійснюють торгівлю безпосередньо на ринку цінних паперів, отримуючи за це комісійні, розмір яких встановлюється біржою або учасниками угоди, у відсотках від вартості угоди.

Дилери – професійні торговці на фондовій біржі, що здійснюють свою діяльність за власний рахунок (купають та продають угоди). Дохід отримують у вигляді різниці між цінами купівлі-продажу, що має назву цінова маржа. Угоди, якими спекулює дилер – це постійний ризик, що є притаманною рисою фондової біржі [5].

Фондові біржі умовно поділяють на «банківські» та «брокерські». В залежності від виду біржі можна сказати, хто веде свою діяльність, це означає, що на «банківських» біржах банки є найважливішими суб'єктами біржової торгівлі, тоді як «брокерські» біржі забороняють вхід на біржу комерційним банками. У створенні першої Української фондової біржі взяли участь саме комерційні банки, так як інших різновидів інвестиційних посередників та мережі брокерських контор на той момент ще не було. У день реєстрації УФБ із 29 засновників – 21 стали банки [4].

Значний вплив на розвиток світового біржового ринку мають фінансові й товарні деривативи, використання яких стає доступним завдяки електронізації біржових торгів і консолідаційних процесів для всіх учасників світових фінансових і товарних ринків, у тому числі й для вітчизняних [6].

Як висновок, можна сказати, що сучасний світовий фондовий ринок відіграє важливу роль у ринковій економіці. Це відбувається тому, що за допомогою нього забезпечується можливість хеджування ризиків, спекуляцій та прогнозування цін. Отже, через фондову біржу укладається більша частина світових угод, що сприяє більш організованій торгівлі різними видами активів.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (дата звернення 10.11.2020р.).
2. Ринок цінних паперів. URL: <https://mirznaniy.com/a/1537-2/rinok-tsnnikh-paperv-2/>. (дата звернення 10.11.2020р.).
3. Фондова біржа та її роль у ринковій економіці. URL: <https://studfile.net/preview/7519211/page:25/>. (дата звернення 10.11.2020р.).
4. Біржі та їх роль в ринковій економіці URL: https://otherreferats.allbest.ru/bank/00069621_0.html. (дата звернення 10.11.2020р.).
5. Фондова біржа та її роль в економіці URL: https://pidruchniki.com/1465071762906/politekonomiya/fondova_birzha_rol_ekonomitsi. (дата звернення 10.11.2020р.).
6. В.О. Яворська. Аналіз сучасного стану світового біржового ринку. URL: file:///C:/Users/adminf/Downloads/mbr_2014_6_5.pdf. (дата звернення 10.11.2020р.).

УДК 339.172

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ФОНДОВИХ БІРЖАХ

Даниленко В. В., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Спекулятивна операція – це економічна операція на ринку, метою якої є отримання прибутку шляхом перепродажу активу за рахунок коливання його ціни. Подібне визначення має загальноекономічний характер і може застосовуватися до будь-якого ринку й активу. Однак, якщо мова ведеться про фондовий ринок, виникає необхідність в оперуванні більш спеціалізованим визначенням [1-2].

Спекулятивна операція на фондовому ринку – це операція, метою якої є отримання прибутку внаслідок купівлі-продажу цінних паперів за рахунок різниці їх ринкових цін.

Якщо розглядати поняття спекуляції стосовно операцій з деривативами, то спекулятивною буде операція, спрямована на отримання прибутку шляхом відкриття позиції у строковому контракті за умови оптимістичних очікувань стосовно зміни ціни цього контракту [1-2].

Спекулянт отримує прибуток у результаті цінових змін, що відбуваються в часі, – змін очікуваних, але невідомих на початок спекулятивної операції, на противагу арбітражеру, який отримує прибуток від об'єктивної різниці в цінах, зумовленої недосконалістю ринків, відмінностями в їх функціонуванні, часовим та іншими факторами. Обидва отримують прибуток лише у разі перевищення цін продажу цінних паперів над цінами придбання.

В основі спекулятивних операцій – суб'єктивний, хоч і професійний прогноз щодо майбутніх цінових змін на ринку, пошук дійсної вартості цінного паперу, використання переоцінених та недооцінених із погляду даного учасника ринку активів з метою отримання спекулятивного прибутку.

Маючи на меті отримання прибутку, спекулянт бере на себе цінові ризики, на відміну від хеджера, який намагається їх уникнути.

Спекулятивні операції зменшують ціновий розрив “попит – пропозиція”, збільшуючи при цьому ефективність біржового ринку, оскільки поява на біржовому ринку спекулянтів підвищує конкуренцію між учасниками біржі.

Крім того, спекулятивні операції призводять до зростання загальної ліквідності біржового ринку, прискорюючи здійснення операцій купівлі-продажу цінних паперів. Так, операції купівлі контрактів за низькими цінами зумовлюють зростання попиту та збільшення ціни. Тоді як операції продажу контрактів за високими цінами навпаки знижують попит і ціни. Таким чином спекуляції на ринку згладжують цінові коливання [1-2].

На біржовому ринку спекулянтами можуть бути як професійні учасники, так і різні організації, фізичні особи і т. д. Останні беруть опосередковану участь на ринку через послуги брокерів. Професійними учасниками ринку спекуляцій є дилери, які вкладають величезні кошти в проведення

спекулятивних операцій і отримують відповідні прибутки. Спекулянти можуть формувати та реалізувати на ринку як прості, так і складні спекулятивні стратегії. Прості стратегії базуються на прогнозі зростання чи зниження цін на цінні папери, з якими мають намір здійснювати спекулятивну операцію. При очікуванні зниження цін відкривається коротка позиція на ринку, при очікуванні зростання цін – довга позиція [1-2].

Прості стратегії досить ризикові та пов'язані з отриманням значних прибутків при правильному прогнозі цін або з отриманням значних збитків при помилковому прогнозуванні. Більш складні спекулятивні стратегії – менш ризикові, і гарантують нижчий рівень доходу за сприятливої кон'юнктури ринку і менші збитки за несприятливої ситуації [1-2].

Характерним прикладом складних спекулятивних стратегій є спекулятивні стратегії на ринку строкових угод, які включають купівлю-продаж строкових контрактів різного типу з різними термінами та цінами виконання.

Успішність спекулятивної операції залежить від [1-2]:

- обраної стратегії;
- якості аналізу та прогнозу цін;
- вміння ефективно управляти виділеним для операції капіталом.

Спекулятивна торгівля залежить також від здатності трейдера спеціалізуватися на конкретному ринку та вміння обмежувати кількість одночасно контрольованих відкритих позицій, що залежить від того, чи є трейдер професійним спекулянтом (відповідно він може тримати до ста одночасно відкритих позицій), чи непрофесійним, для якого доцільно тримати одночасно не більше п'яти відкритих позицій за посередництва брокерських фірм.

Отже, оптимальна тактика здійснення торговельних операцій і виважене управління наявними грошовими ресурсами здатні пом'якшити вплив збиткових операцій на становище спекулянта, а отже, й забезпечити мінімальну чисту вигоду.

Список використаних джерел:

1. Романовський О.О. Учасники біржових ринків. *Економічний часопис*. 2006. №5. С.7-9.
2. Солодилов А. К. Техніка спекулятивних операцій. *Економіка і життя*. 2008. №2. С.33-38.

ЦІНОВА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА*Додачко С.А., студент 3-го курсу,**спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**Науковий керівник: Панкратова Л.Л., к.е.н., доцент*

Ціна грає центральну роль у системі ринкового механізму і є інструментом, який функціонує тільки на основі економічних законів. В будь-якому суспільстві ціна відображає діючу модель управління економікою, являючись її похідною.

Ціноутворення - це процес формування цін на товари та послуги. Характерні дві основні системи ціноутворення: ринкове і централізоване державне ціноутворення (формування цін державними органами).

В умовах ринкової економіки успіх будь-якого комерційного підприємства або підприємця багато в чому залежить від того, як правильно вони будуть встановлювати ціни на свої товари і послуги. Але це не так то просто зробити, тому що на ціни впливає комплекс політичних, економічних, психологічних і соціальних факторів. Сьогодні ціна може визначатися кількістю витрат на виробництво товару, а завтра її рівень може залежати від психології поведінки покупців. Отже, підприємець при встановленні ціни на товар повинен враховувати всі фактори, що впливають на її рівень, і встановити ціну таким чином, щоб отримати прибуток [1].

Всі використані в умовах ринку управлінські моделі засновані на вивченні взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку. Спеціальний аналіз допомагає зрозуміти взаємини між ціною виробу, обсягом виробництва, змінними і постійними витратами. Він дозволяє порівняти різні варіанти цін на продукцію і отримання прибутку, а також відшукати найбільш вигідне співвідношення між перемінними, постійними витратами, ціною і обсягом виробництва продукції. Досягти цього можна різними способами: знизити ціну продажу і відповідно збільшити обсяг реалізації; збільшити постійні витрати і збільшити обсяг; пропорційно змінювати перемінні, постійні витрати і обсяг випуску продукції. Іноді аналіз співвідношення витрат, обсягу виробництва і прибутку (Cost-Volume-Profit - аналіз) трактують вужче, як аналіз критичної точки.

Під критичною розуміється та точка обсягу виробництва, в якій витрати рівні виручці від реалізації всієї продукції, тобто де немає ні прибутку, ні збитків. Цю точку називають також «мертвою», або точкою беззбитковості.[2]

Для її обчислення можна використовувати три методи: рівняння, маржинального прибутку і графічного зображення (рис. 1).

Для вибору цінової стратегії фірма повинна виявити і проаналізувати всі чинники, які можуть вплинути на ціни. Більшою мірою це причини зовнішні по відношенню до фірми і не контролюються нею.

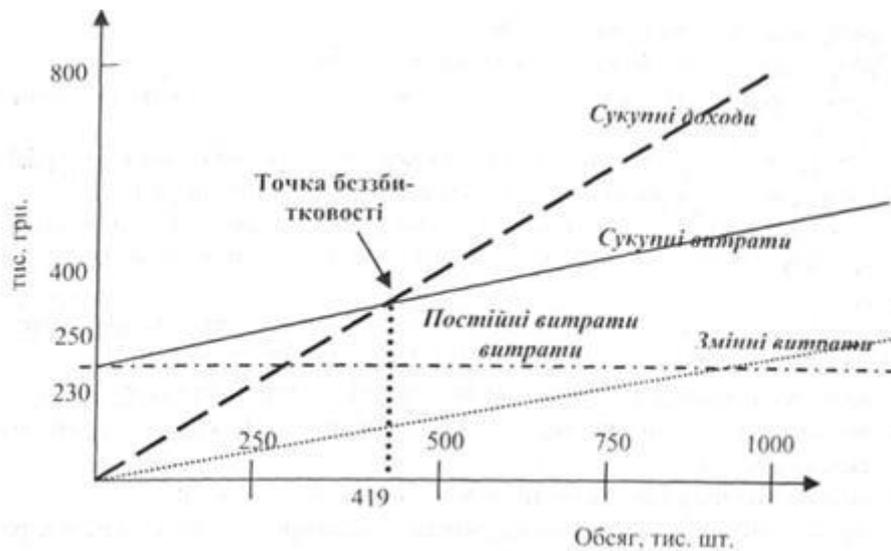

Рис. 1. Графік побудови точки безбитковості

Узагальнимо основні чинники, які впливають на кінцеві ціни:

- *Споживачі.* Розрізняють чотири категорії покупців по їх ціносприйняттю і орієнтації в покупках (ощадливі покупці, персоніфіковані, етичні, апатичні).

- *Державне регулювання.* Тут вплив здійснюється за кількома основними напрямками. Уряд законодавчим шляхом обмежує спроби змови про ціни і встановлення фіксованих цін між виробниками товару і між оптовою та роздрібною торгівлею. Такі порушення називаються горизонтальним фіксуванням цін. Інше порушення - вертикальне фіксування цін. Полягає в тому, що виробники або оптова торгівля вимагають продажу свого товару за конкретними цінами, контролюючи таким чином роздрібні ціни. Держава забороняє законом цінову дискримінацію, якщо вона приносить шкоди конкуренції.

- *Учасники каналів руху товару.* Всі учасники каналів збуту - від виробника до оптової та роздрібною торгівлі - усіма доступними способами прагнуть збільшити обсяг реалізації і прибутку і встановити більш повний контроль над цінами.

- *Конкуренція.* Види конкурентного середовища: контрольована урядом, контрольована фірмою, контрольована ринком. Цінова конкуренція - вид конкурентної боротьби за допомогою зміни цін на товари. При неціновій конкуренції роль ціни не зменшується, проте на перший план виступають унікальні властивості товару, його технічна надійність і висока якість. Вибір найбільш вдалою цінової політики, методів ціноутворення має велике значення, але поступово переміщається в сферу реалізації продукції і там визначає успіх збуту і розмір прибутку.

Формування стратегії ціноутворення - один з найбільш значущих аспектів функціонування комерційного підприємства (фірми) в ринковому середовищі. Стратегія ціноутворення - обґрунтований вибір з кількох можливих варіантів ціни (або переліку цін) такого, який сприяв би найбільш ефективному

вирішенню питань, що стоять перед підприємством, завдань в поточному і довгостроковому періоді.

Комерційне підприємство розробляє цінову стратегію виходячи з особливостей товару, можливостей зміни цін і умов виробництва (витрат), ситуації на ринку, співвідношення попиту і пропозиції.

Стратегія ціноутворення підприємства - це його довгострокова політика, що включає в себе шість етапів:

1) визначення мети цінової пропозиції (виживання, максимізація поточного прибутку, поточних доходів, обсягу продажів, охоплення ринку або лідерства за ціновими і якісними показниками);

2) оцінка обсягу продажів при кожному можливому рівні цін (чим нееластичніший попит, тим вищу ціну може встановити компанія);

3) визначення рівня витрат при різних обсягах випуску з урахуванням пропозицій служби маркетингу;

4) аналіз витрат, ціни і пропозицій конкурентів;

5) вибір одного з методів ціноутворення;

6) встановлення остаточної ціни з урахуванням факторів, що психологічний вплив, впливу інших елементів маркетингу, політики ціноутворення і впливу ціни на інші суб'єкти ринку [3].

Одним з найбільш істотних факторів, що визначають ефективність діяльності комерційного підприємства, є цінова політика на товарних ринках. Ціни забезпечують підприємству запланований прибуток, конкурентоспроможність продукції, попит на неї. Через ціни реалізуються кінцеві комерційні цілі, визначається ефективність діяльності всіх ланок виробничо-збутової структури підприємства.

Таким чином, розробка стратегії ціноутворення досить складний процес, який включає визначення цілей підприємства і загальної політики ціноутворення, аналіз маркетингових і цінових досліджень, реалізацію цінової стратегії і її зміна з урахуванням державного регулювання цін.

Список використаних джерел:

1. Римар Г.А. Ціноутворення в Україні: стан та перспективи розвитку/ Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку. Збірник наукових праць. 2012. [URL:http://eztuir.ztu.edu.ua/3221/1/32.pdf](http://eztuir.ztu.edu.ua/3221/1/32.pdf) (Дата звернення: 08.10.20).
2. Особливості цінової політики на підприємстві. 2014. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1315/> (Дата звернення: 08.10.20).
3. Цінова політика і фактори, що впливають на неї. 2020. [URL:http://marketing-helping.com/konspekti-lekcz/20-kurs-lekczj-disiplna-qosnovi-marketinguq/364-cznova-poltika-faktori-shho-vplivayut-na-ne.html](http://marketing-helping.com/konspekti-lekcz/20-kurs-lekczj-disiplna-qosnovi-marketinguq/364-cznova-poltika-faktori-shho-vplivayut-na-ne.html) (Дата звернення: 08.10.20).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Дуда І.А., студент 3-го курсу,
спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: Панкратова Л.Л., к. е. н., доцент*

Найпоширенішим видом економічної діяльності підприємств реального сектора економіки незалежно від форм власності є торгівля. Формування ефективного конкурентного середовища у торгівлі є однією з визначальних умов стійкого економічного зростання споживчого ринку.

Специфіка формування конкурентного середовища торговельного підприємства пов'язана з особливостями функціонування торгівлі як галузі:

- взаємодія з кінцевим споживачем і безпосередня залежність від споживчого попиту;
- локальний характер обслуговування;
- складність економії на масштабі;
- висока інвестиційна та структурна привабливість, яка визначається низькими вхідними бар'єрами для немережних підприємств і помірно високими для мережних,
- помірною ринковою владою постачальників і споживачів,
- доступністю торгових технологій, каналів постачання та збуту [4].

Існує два основні підходи до отримання конкурентних переваг: маркетинговий підхід, орієнтований на споживачів та конкурентний підхід, орієнтований на конкурентів. Визначають здатність реалізувати конкурентні переваги і характеризують його місце в конкурентному середовищі конкурентні позиції торговельного підприємства. Конкурентні переваги та конкурентні позиції є взаємопов'язаними та взаємообумовленими елементами одного процесу, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності підприємства через розробку стратегій конкурентної поведінки.

Кожне підприємство у процесі своєї господарської діяльності є учасником конкурентної боротьби за споживача (покупця), а тому одним з важливих елементів є визначення механізму забезпечення конкурентоспроможності, розробки стратегії діяльності підприємства.

На теперішній час питання конкурентоспроможності торговельного підприємства стоїть досить гостро, оскільки в умовах ринкових відносин та загострення конкурентної боротьби в лідируючих позиціях залишаються тільки ті підприємства, які здатні до швидких змін в організації управління, до постійного оновлення форм продажу, впровадження інновацій, постійного поліпшення якості та характеристик продукції та послуг.

Зрозумілим є те, що підприємство не може бути конкурентоспроможним, якщо його продукція не користується попитом на ринку. Однак орієнтація тільки на такі параметри попиту, як якість, ціна, іноді може бути недостатньою.

У сучасних умовах виробничник повинен запропонувати замовнику цілий спектр своїх переваг, що забезпечують успіх у конкурентній боротьбі.

З огляду на специфіку діяльності торговельних підприємств на споживчому ринку *конкурентоспроможність* слід розглядати як їх здатність до ефективного функціонування за рахунок пропозиції торговельної послуги, яка представляє цінність для покупця, у порівнянні з підприємствами - конкурентами в конкретний період часу.

Конкурентоспроможність товару, що реалізується, є обов'язковою, але не достатньою умовою конкуренто-спроможності торговельного підприємства [1]. Так, у деяких випадках при реалізації товарів по демпінгових цінах, що не компенсують витрат обігу (використання цінових знижок, сезонний розпродаж, реалізація цінової стратегії проникнення на ринок з високим рівнем конкуренції), товар виступає як конкурентоспроможний з точки зору покупця, однак зниження фінансових результатів може призвести до втрати конкурентоспроможності підприємства в майбутньому.

Однією з конкурентних переваг торговельного підприємства є територіальне розміщення, що дозволяє формувати і обслуговувати додатковий потік покупців. Стратегічним напрямком використання територіального розміщення як фактора конкуренції, враховуючи досвід інших країн, є розвиток концентрованих торговельних підприємств в приміських поселеннях. Інвестиційна привабливість зменшення терміну окупності капіталовкладень в дані підприємства є параметрами обґрунтування конкурентної переваги від територіального розміщення [3].

Важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства торгівлі є активне використання традиційних засобів стимулювання споживачів до здійснення покупки, зокрема реклами, демонстрацій, розігрування призів. Надання додаткових послуг торговельним підприємством зумовлює формування конкурентних переваг шляхом зростання сегменту обслуговування споживачів.

Досягнення прийняттого рівня конкурентоспроможності здійснюється за допомогою й таких інструментів:

- формування матеріально-технічної бази, достатнього обсягу капіталу, кадрового потенціалу;
- організація операційних процесів;
- застосування новітніх технологій, модернізація,
- моніторинг відповідних ринків;
- обґрунтування стратегії розвитку, підвищення прибутковості та конкурентоспроможності у перспективі.

Наслідком зростаючої конкуренції на ринку товарів та послуг є підвищення рівня вимог клієнтів. У таких умовах розвиток будь – якої компанії, яка орієнтується на обслуговування значної кількості споживачів, повинен бути динамічним. Його метою є надання послуг, якість і обсяг яких буде відповідати очікуванням клієнтів. Цілком ймовірно, що навіть фірма, яка досягла на ринку найвищого рівня сервісу і застигла на мить, спостерігаючи за перспективами,

що відкриваються, у кінцевому підсумку може побачити спини конкурентів, що все далі віддаляються.

Чимало вітчизняних підприємців уже усвідомили, що використання теми екологічності їх товарів може принести певні вигоди в конкурентній боротьбі за ринки збуту. В Україні вже з'явилися певні групи підприємств, що знаходять свою нішу на ринку екологічних товарів і послуг й тим самим реалізують новачі, забезпечуючи високий рівень конкурентоспроможності. Експерти одностайно оцінюють світовий ринок екологічних товарів і послуг як дуже місткий і як найдинамічніший і швидко оновлюваний. Українське суспільство готове до надходження на ринок екологічних товарів й послуг. І ті підприємства, які здатні впроваджувати екологічно орієнтовану діяльність можуть мати перевагу на ринку товарів чи послуг.

Принципово новий інноваційний тренд у вітчизняній торгівлі - це створення магазинів без продавців і касових терміналів. Перші спроби у цьому напрямі здійснено «Fozzi Group». Автоматичний магазин без продавців і кас являє невеликий об'єкт із обмеженим потоком покупців, який працює за схемою: завантаження додатка на смартфоні - вхід у торговельний зал - відеоідентифікація покупця - вибір товару і зняття його з полиці - відеофіксація - укладка товару. У «розумну сумку (кошик)» - автоматичний розрахунок зі зняттям з картки суми покупки - вихід покупця з торгового залу. Система дозволяє заміну товару в процесі вибору, повернення товару на його фіксоване місце, навігацію в магазині.

Отже, в умовах загострення конкуренції на споживчому ринку головним фактором успіху функціонування торговельних підприємств є забезпечення їх конкурентоспроможності. Можливість виживання торговельного підприємства в умовах постійної конкурентної боротьби залежить від його конкурентоспроможності. Сьогодні на це направлені зусилля усіх підрозділів торговельних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств : монографія / за загальною редакцією професора О.Г. Янкового. – Одеса, Атлант, 2017. – 514 с.

2. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства /А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, М.М.Ушакова; за ред. М.М. Ушакової./ - К.: Хрещатик, 1999.- 707 с.

3. Портер М. Конкуренція / М. Портер; пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.

4. Шимко О. В. Розвиток конкуренції у сфері торгівлі як необхідна умова ефективного функціонування споживчого ринку / О. В. Шимко // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» : зб. наук. пр. Луцького національного технічного університету. - 2012. - Вип. 9 (33). - Ч. 3. - С. 461-470.

БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Єгорова А.А., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Кожний товарний ринок є складною динамічною системою, яка підпадає під постійні коливання і де присутня велика кількість учасників. Саме завдяки наявності на біржовому ринку великої кількості учасників він є ефективним і сприяє тому, щоб товар потрапляв від виробника до споживача найшвидше і за найкращими цінами, забезпечуючи повноцінний перерозподіл товарів.

Учасники біржової торгівлі можуть проводити між собою будь-які операції з приводу купівлі-продажу біржового активу. Торгівля, що здійснюється на біржі, або біржова торгівля, на відміну від будь-яких інших видів торгівлі торгової діяльності має такі основні риси [1]:

- приуроченість до певного місця і часу, тобто біржова торгівля проводиться тільки в спеціально відведеному для цього процесу місці і тільки в установлені години роботи біржі;
- підпорядкованість установленим правилам біржової торгівлі: кожна біржа виробляє свої правила торгівлі, і всі учасники торгівлі повинні дотримуватися цих правил;
- публічність, тобто біржова торгівля ведеться в присутності всіх членів біржі з їх відома;
- гласність, тобто результати біржової торгівлі є відкритими для широкої публіки, відомості про них надходять в суспільство через ЗМІ;
- регульованість із боку держави і громадськості. Держава через свої законодавчі і нормативні акти встановлює правила, відповідно до яких біржі будують свою діяльність;
- концентрація попиту і пропозиції по товарах, що реалізуються на біржі, оскільки біржа – це найкраще місце, де легко можна знайти покупця на товар, що продається, або продавця необхідного товару. На цій основі складаються біржові (ринкові) ціни.

Таким чином, основними структурними елементами біржового ринку є [2]:

- інформаційно-правова база;
- біржовий ринок із його учасниками, видами контрактів;
- біржова інфраструктура.

До основних елементів інфраструктури біржового ринку належать:

- товарна біржа, яка забезпечує організацію і проведення біржових торгів деривативами;
- клірингова палата, яка є фінансовим інститутом, до основних обов'язків якого входить забезпечення розрахунково-клірингових послуг для основних учасників даного ринку;
- біржові ліцензовані склади, які забезпечують зберігання і трансферт товарних потоків.

У сучасних умовах біржовий ринок виконує роль одного з інструментів, покликаних регулювати рух капіталів і забезпечувати їх вільне переміщення з однієї галузі економіки в іншу. Біржовий ринок, увібравши риси всіх попередніх форм оптової торгівлі, слугує для полегшення процесу торгівлі, створення ефективнішого механізму укладання торгових угод, а також для захисту інтересів як продавців, так і покупців від несприятливих змін цін. Таким чином, біржовий ринок являє собою один із видів організованого ринку, який функціонує у визначеному місці, за єдиними законодавчо встановленими правилами та нормами, де здійснюють торговельні операції брокери та брокерські контори для одержання прибутку. Роль біржового ринку пояснюється через виконання ним соціально-економічних функцій. До класичних функцій біржового ринку належать:

- управління ціновими ризиками (хеджування);
- забезпечення прозорості процесу ціноутворення через концентрацію й збалансування попиту та пропозиції у часі і просторі;
- спекулятивна функція;
- поширення економічної інформації;
- а останнім часом, відповідно до вимог сучасних умов конкурентного розвитку біржової індустрії, науковці і практики почали виділяти як функцію інженерію нових видів товарних деривативів.

Отже, функціональне призначення біржового ринку на мікроекономічному рівні забезпечується через виконання ним таких основних організаційно-економічних функцій, як [3, с. 123]: трансферт цінових ризиків; прозорість ціноутворення; перерозподіл товарних і фінансових потоків у часі і просторі; прогнозування майбутньої цінової кон'юнктури на товарних ринках; доступність кредитних ресурсів; контроль і відшкодування витрат на зберігання.

Список використаних джерел:

1. Машлій Г. Проблеми підвищення ефективності біржової торгівлі в Україні Вісник ТДТУ. Серія «Економіка». 2016. № 1. С. 170–172.
2. Збарський В.К. Біржі і біржова діяльність: їх роль та призначення в становленні ринкової економіки : [курс лекцій]. Київ, 1998 URL: <http://works.tarefer.ru/11/100005/index.html>. (дата звернення 12.11.2020р.).
3. Самофалов П.П. Загальні аспекти розвитку біржової діяльності в Україні Держава та регіони. Серія «Економіка і підприємництво». 2014. № 6. С. 122–126.

БІРЖОВИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

Зайва А.Г., студентка магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Біржовий фондовий ринок – це важлива частина фінансової системи будь-якої економічно розвиненої країни. Розвинутий біржовий фондовий ринок сприяє стійкому зростанню економіки завдяки своїм основним функціям, які пов'язані з розвитком великого та середнього бізнесу – опори економіки кожної країни. Він слугує важливим інфраструктурним елементом економічної політики держави, сприяючи вільному обміну фінансовими активами.

За ступенем свого розвитку вітчизняний біржовий фондовий ринок навіть не досягає рівня Frontier Market – ринків „граничного”, найнижчого рівня. Переважно, це зумовлено відривом вітчизняного фондового ринку від його основних функцій та від реальних економічних потреб. Класична фондова біржа – це місце, де перетинається попит і пропозиція на певний фінансовий інструмент, в наслідок чого встановлюється його ціна. Основу біржового фондового обігу становлять акції, а однією із класичних функцій виступає саме фіксація ціни. Для акціонерних товариств – це зручний метод залучення коштів, що є за своєю суттю умовно платними, це механізм визначення вартості бізнесу [2].

Для інституційних та не інституційних інвесторів – це можливість капіталовкладень з метою отримання доходу у вигляді участі в капіталі чи позитивної різниці між ціною купівлі і ціною продажу акцій. Саме цим і зумовлена надзвичайно важлива роль, яку відіграє фондовий ринок в фінансових системах економічно розвинених країн. Натомість, вітчизняний фондовий ринок в кращому випадку використовується як інструмент продажу бізнесу, і частка таких операцій незначна. Реальний сектор економіки майже не користується можливістю залучення коштів через фондовий ринок [2].

Біржовий фондовий ринок характеризується, передусім, обсягами біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах.

У 2019 року порівняно з 2018 роком обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі збільшився на 16,9% (у 2018 року – 260 млрд. грн.) [1].

У структурі обсягу біржових контрактів цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту за 2019 рік найбільшу частину (96,81 %) займають державні облигації України – 295 млрд. грн, друге місце займають облигації підприємств - 8761,87 млрд грн (2,87%). Варто зазначити, що у 2019 році на організаторах торгівлі відбувалась торгівля акціями та облигаціями іноземних емітентів, облигаціями іноземної держави, проте їх частка в обсязі торгівлі становила лише 0,03% від загального обсягу торгів на організаторах торгівлі [1].

Проаналізувавши стан біржового фондового ринку, можна зробити такі висновки: створення біржового фондового ринку в Україні відбувалося за умов відсутності чіткої та логічної нормативно-законодавчої бази, а також невідповідності окремих елементів ринку міжнародним стандартам. Значною проблемою є те, що правове забезпечення та механізми котирування цінних паперів ще й до цього часу чітко не визначені, ринок мало ліквідний та недостатньо прозорий, відсутня відповідна інфраструктура.

На сьогоднішній день вітчизняний біржовий фондовий ринок знаходиться у стані розвитку. Зазначені вище дані свідчать про те, що він є низьколіквідним. Окрім того, існує ще одна вагома проблема – це низький відсоток акцій, що знаходяться в обігу. Внаслідок цього вітчизняний біржовий фондовий ринок більш волатильний, ніж світові фондові ринки. Подальший розвиток біржового фондового ринку залежить від конкретних заходів держави у сфері розбудови фінансової системи. Розвиток біржового фондового ринку виключно на основі саморегуляції ринкових відносин є неможливим. Це можна пояснити тим, що ринкові відносини на нещодавно утворених ринках ще повністю не сформувалися.

Список використаних джерел:

1. Звіти Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2008-2019 рр.. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>. (дата звернення 12.11.2020р.)
2. Пахомова І.Г Сучасний стан фондових бірж України. *Ефективна економіка*. № 11, 2017. С.44-49.

УДК 336.762:339.178.2

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БРОКЕРСЬКИХ КОНТОР

Захарченко Д. А., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Інвестиційна політика – це комплекс заходів спрямованих на створення сприятливих умов для всіх учасників біржового ринку, з метою збільшення інвестицій та росту економіки в цілому. Інвестиційна діяльність брокерських контор відноситься до інвестиційної політик, що розроблена як частина фінансової стратегії. Виділяють декілька видів інвестиційних політик [1]:

- інвестиції в придбання акцій, депозитарних сертифікатів, облігацій, щоб отримувати дохід у вигляді процентів або дивідендів, політика доходів;
- інвестиція в ресурси для отримання прибутку від різниці ціни покупки та ціни продажу – політика зростання;
- політика зростання та прибутку.

Для ефективною роботи будь-якого підприємства потрібно мати чітке бачення можливостей для отримання прибутку, визначення попиту та

пропозиції, та аналіз конкурентно спроможності даного підприємства. Таким чином, для визначення вище перерахованих показників та інших не менш важливих показників потрібно розробляти інвестиційну стратегію. А для ефективного розроблення інвестиційної стратегії потрібно дотримуватись таких принципів [1]:

1. При створенні нового підприємства потрібно визначити необхідний первинний капітал, в даному випадку для початку функціонування брокерської контори. Визначення джерел формування первинного капіталу та при необхідності створення умов для кредитного фінансування.

2. Відбір та аналіз бірж для організації брокерської діяльності, де робота брокера буде приносити найбільшу вигоду.

3. Аналіз та формування найефективніших біржових товарів для ведення посередницької діяльності.

4. Врахування потенціалу укладання угод з урахуванням обороту біржі та конкуренції.

5. Формування списку додаткових послуг, з визначенням потенційних партнерів для виконання цих послуг.

6. Визначення факторів та особливостей формування цін на вибрані біржові товари.

7. Визначення економічної ситуації, що склалась на даній біржі.

8. Створення умов для оплати та форм розрахунку на всі види біржових товарів.

9. Вибір додаткових дій поряд з посередницькою, для отримання додаткових прибутків.

10. Визначення можливих ризиків при проведенні брокерських операцій.

11. Визначення критеріїв оцінки ефективності брокерської діяльності.

12. Визначення потенційної величини прибутку брокерської контори, що дасть можливість подальшому функціонуванню та розвитку організації.

13. Вибір найбільш ефективного матеріального стимулу до працівників брокерської контори.

14. Визначити потенціал ефективної брокерської діяльності.

15. Оптимальне розподілення прибутку брокерської контори на споживання та нагромадження.

Невпинний ріст торгівлі на біржах світу є важливим показником необхідності брокерів через те, що вони є провідником до цих самих біржових торгів. Ріст торгів за статистичними даними на світових торгівельних майданчиках деривативами виріс на 13,7% за 2019 рік порівнюючи з 2018 роком. А відкрита зацікавленість, завдяки якій вимірюють кількість невиконаних контрактів виріс до рекордних показників за 2019 рік та був більшим ніж за 2018 рік на 8,8% (рис. 1.) [2].

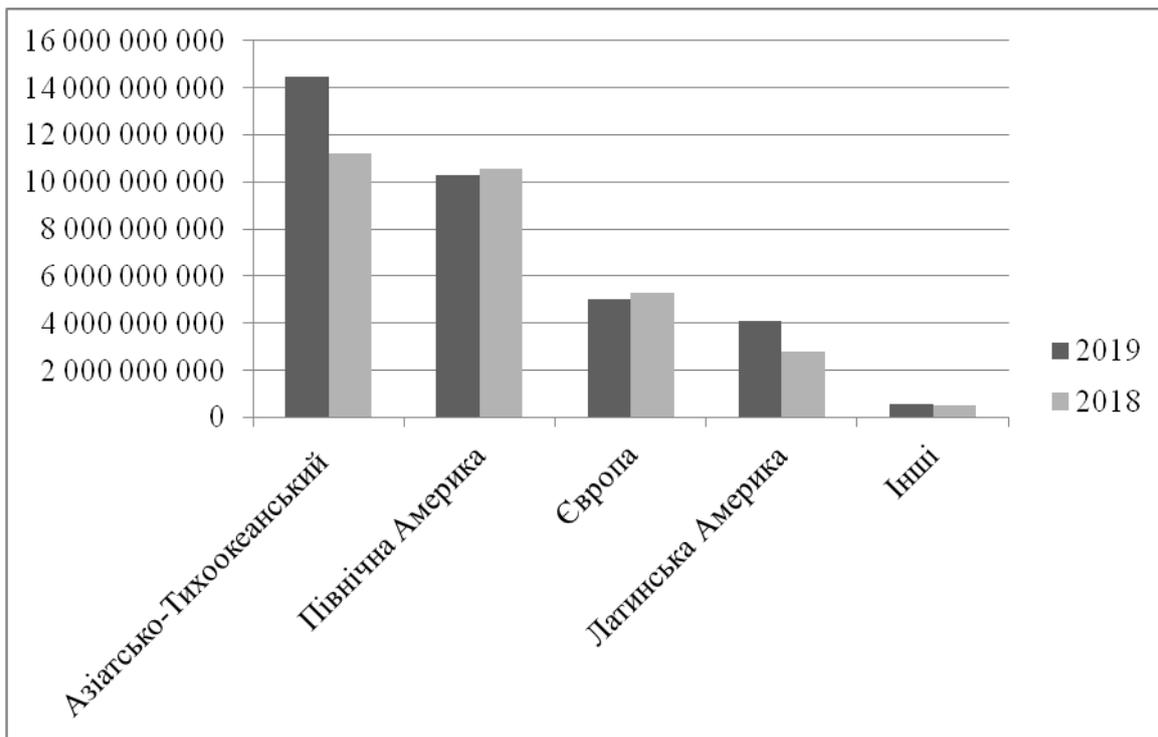

Рис. 1. Динаміка світової біржової торгівлі ф'ючерсами та опціонами за регіонами

Джерело [2]

Таким чином, правильно розроблена та впроваджена в життя інвестиційна політика забезпечить довготривалу та ефективну роботу брокерської контори.

Список використаних джерел:

1. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі URL: <http://agro.ua.net/economics/documents/category-143/doc-295/>. (дата звернення 15.11.2020р.).

2. Мировая торговля фьючерсами и опционами достигла рекордного уровня в 2019 году URL: <https://www.fia.org/resources/global-futures-and-options-trading-reaches-record-level-2019>. (дата звернення 10.11.2020р.).

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГУ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ*Ковалець І.О., студент**Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент*

Інтернет – трейдинг (internet trading) – це можливість здійснювати угоди за усіма класами активів та валют через інтернет. В останні десятиліття такий спосіб торгівлі отримав дуже широке розповсюдження. Інноваційне направлення виникло завдяки “Українській біржі” достатньо нещодавно, оскільки з розвитком технологій та проникнення інтернету практично в усі сфери життя людей доступ до торгів на біржі став цілком реальним для кожного [1-3].

Динамічний розвиток сьогодення продовжує диктувати все нові і нові можливості інтелектуальних технологій – Інтернет-трейдингу, як способу вкладення і примноження свого капіталу, оскільки вже на даному етапі розвитку нашої країни саме ця послуга стала кращою альтернативою банківським внескам, купівлі нерухомості для збереження і примноження особистого капіталу [1-3].

Інтернет-трейдинг почав зароджуватися в дев'яностих роках ХХ століття. Історія показує, що вже в першій половині двадцятого століття, існування трейдерів було явним. Наприклад, вже тоді люди робили відкриття, успіхи і поразки в процесі аналізу і торгівлі акціями на фондовій біржі Нью-Йорка. Торгівля акціями і цінними паперами на біржах йшла своєю чергою до сімдесятих років. Тоді стався наступний етап розвитку в трейдингу. Весь світ почув про плаваючі курси валют і зародження поняття Forex – foreign exchange market. Так, до кінця ХХ століття фінансовий ринок розвивався великими темпами. З'являлися біржі, комерційні банки, валютні брокери, транснаціональні компанії. І вже в середині 90-их років Інтернет-трейдинг як технологія, заявив про себе привселюдно [1-3].

У всьому світі швидкість обробки інформації з використанням мережі Інтернет почала зростати швидкими темпами. Цей процес не міг не обійти і біржі.

Сам термін “біржа” на англійській мові звучить як “exchange”, тобто обмін. Даний англійський термін у всіх асоціюється з обміном валют. Тому зрозуміло, що найбільш розвиненими та такими, які впливають на світову економіку, є саме біржові інститути фінансового характеру [1-3].

Інтернет-трейдинг дозволив спростити процес прийому і виконання заявок від приватних інвесторів на здійснення операцій з цінними паперами. Відчувши величезні перспективи, і інвестори і фінансові установи поспішили освоїти інтернет-трейдинг як технологію, а так само як вид бізнесу. Наявність великої кількості брокерів, призвело до виникнення сильної конкуренції. Чим швидше і простіше – тим привабливіше для інвестора. Чим більше інвесторів – тим більший прибуток. Поява інтернет-трейдингу призвела до нової хвилі змін в самій структурі світових фінансових ринків. Це, в свою чергу, дало

ланцюгову реакцію, і на фінансові ринки хлинули нові інвестори, і нові різні фінансові установи [1-3].

Трейдинг в мережі приваблює потенційного інвестора, насамперед зовнішньою простотою здійснення угод і низькими тарифами на послуги онлайн-брокерів. При цьому, так само, як і в реальності, інвестор може скористатися повнофункціональним сервісом, цілком покладаючись на кваліфіковані консультації брокера, або дисконтним сервісом, коли вся відповідальність за прийняття торгового рішення перекладається на плечі інвестора.

Загалом, за даними НКЦПФР за 2019 рік придбано цінних паперів фізичними особами, резидентами протягом року – 28,9 млрд. грн., номінальна вартість цінних паперів, що знаходяться на рахунках депонентів – 55,18 млрд. грн., кількість емітентів цінних паперів – 9241, кількість ліцензіатів (професійних учасників фондового ринку) – 709, кількість фінансових інструментів, включених до біржового реєстру – 5 випусків акцій, 525 випусків ОВДП, бюджет на регулювання фондового ринку – 135,6 млн. грн. [1-3].

Інтернет-трейдинг – це реальний спосіб приватним інвесторам і трейдерам нарощувати свій капітал на торгівлі акціями, нарівні з професійними учасниками ринку цінних паперів. Інтернет-трейдинг надає можливість самостійно купувати і продавати акції українських підприємств з будь-якої точки земної кулі при наявності комп'ютера та Інтернету, використовуючи при цьому прямий доступ до фондової біржі [1-3].

Отже, інтернет-трейдинг на сьогоднішній день охоплює все більшу кількість людей, бажаючих самостійно інвестувати. Тому, якщо Україна буде раціонально рухатись, переймаючи позитивний досвід провідних іноземних держав, долаючи результати впливу помилкових стереотипів щодо онлайн торгівлі та здійснюючи роботу щодо усунення актуальних проблем розвитку інтернет-трейдингу, то перспективи розвитку інтернет-трейдингу в Україні будуть досить значними і у вітчизняного фондового ринку будуть всі шанси стати одним з провідних розвинутих фінансових ринків. Надалі зміна законодавства, здорова конкуренція і, можливо, підтримка з боку держави приведуть ринок до такого стану, який можна буде назвати розвиненим.

Список використаних джерел:

1. Інтернет трейдинг. URL: <http://finconsul.net/articles/150>. (дата звернення 10.11.2020р.).
2. Новий етап розвитку фондового ринку України при впровадженні інтернет-трейдингу. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42145>. (дата звернення 10.11.2020р.).
3. Гладун Д. Перспективи інтернет трейдингу в Україні. *Інвестиції та інвестування в Україні*. 2009. № 6. С.9-25.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПЕРВИННОГО ПУБЛІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ (ІРО) ЯК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ

Крокус Д. О., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Первинна публічна пропозиція (ІРО) – перший публічний продаж акцій приватної компанії, зокрема у формі продажу депозитарних розписок на акції. Продаж акцій може здійснюватися як шляхом розміщення додаткового випуску акцій шляхом відкритої підписки, так і шляхом публічного продажу акцій існуючого випуску акціонерами приватної компанії [1].

Основною метою проведення ІРО є отримання так званого «засновницького прибутку» – прибутку, отриманого засновниками акціонерних товариств у вигляді різниці між сумою від продажу випущених акцій і капіталом, дійсно вкладеним ними в акціонерне підприємство [1].

Переваги ІРО над іншими інвестиційними джерелами є [1-2]:

1. Доступ до довгострокового капіталу на відкритому ринку на багатобільш вигідних умовах, ніж звернення до кредитних банківських ресурсів, приватним позиках або венчурному капіталу.

2. Покращення поточного фінансового стану компанії. Дохід від розміщення надходить на баланс компанії і після виконання податкових процедур використовується відповідно до цілей і завдань.

3. Отримання інструменту оцінки поточної ринкової вартості компанії. Біржові котирування відображають оцінку ринком поточної вартості компанії. Наявність такої об'єктивної оцінки важливо в таких ситуаціях:

4. Оптимізація структури акціонерів – поява престижних міжнародних інституціональних інвесторів серед акціонерів. Цій категорії інвесторів властиво відкривати досить довгі позиції, а не спекулювати на короткострокових коливаннях курсу. Вони можуть також служити певним захистом від втручання місцевого уряду.

5. Підвищення престижності і зростання можливостей по просуванню бізнесу. Кожен власник акції є потенційним споживачем товарів і послуг компанії. Таким чином, наявність широкого загалу приватних інвесторів розширює число лояльних до її продуктам споживачів. За інших рівних, це є значною конкурентною перевагою і підтримує рівень котирувань.

6. Можливість залучити й утримати висококваліфікований персонал, в першу чергу, ключових менеджерів. У компаніях, акції яких торгуються на відкритому ринку, традиційною формою заохочення і способом залучення і утримання персоналу є виплата бонусів у формі опціонів на покупку акцій компанії, при цьому персонал безпосередньо зацікавлений в зростанні курсової вартості акцій, стає більш лояльним і ефективніше працює на компанію.

Серед основних недоліків можна навести наступні [1-2]:

1. «Прозорість» компанії: закрита інформація стає відкритою широкому колу осіб, серед яких можуть бути конкуренти, клієнти і співробітники фірми.

2. Високі витрати. Перш за все, це витрати, пов'язані з необхідністю регулярно надавати інформацію про діяльність компанії інвесторам і регулюючим органам. Крім того, з'являються суттєві, хоча і разові витрати на проведення самого IPO, включаючи прямі: підготовка юридичних документів, консалтинг, реклама, комісія андеррайтерів; непрямі: витрати часу і сил персоналу, втрата частини капіталу в момент проведення IPO.

3. Витрати часу. Навіть на розвинених ринках процес виходу на ринок може тривати від кількох місяців до кількох років.

4. Втрата контролю. Якщо в ході IPO компанія продає більше 50% свого акціонерного капіталу стороннім інвесторам, початкові власники можуть назавжди втратити контроль над колись безроздільно належить їм компанією.

5. Ризик колективних судових ризиків з боку інвесторів. Вони подаються, коли ціна акцій падає, а акціонер стверджує, що це стало результатом істотних неправильних тверджень в реєстраційній заяві або будь-якому іншому інформаційному повідомленні.

6. В залежності від кінцевих результатів. У закритій приватній компанії власник і менеджер діють абсолютно незалежно. Тільки вони можуть вирішувати, чи задовольняють їх результати діяльності компанії чи ні. При цьому під результатами вони можуть розуміти як підсумкові фінансові показники, так і будь-які інші. Власники публічної компанії, в першу чергу, будуть цікавитися регулярно розкриваються результатами саме фінансово-господарської діяльності фірми: прибуток, рівень поточної заборгованості, розмір генеруються грошових потоків.

7. Робота в умовах ринкової невизначеності. Поведінка ринку непередбачувано і слабо корелюється в довгостроковій перспективі з результатами оперативної діяльності компанії. Чергування сприятливих і несприятливих тенденцій на ринку може надавати безпосередній вплив на поточну діяльність компанії.

Отже, незважаючи на наведені недоліки, процедура IPO є важливою умовою залучення інвестиційних коштів та створення нових сприятливих умов для функціонування біржового фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Фицук І. М. Переваги та недоліки первинного розміщення акцій в умовах глобалізації фондового ринку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. №9.

2. Шелехов К.В., Тарасенко А.О. Переваги первинного публічного розміщення акцій (IPO) як інвестиційного інструменту залучення капіталу виробничим підприємством. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1019>. (дата звернення 12.11.2020 р.).

РОЛЬ ДЕРИВАТИВІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ

Кубарський В.В., студент магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Цінова волатильність на світових товарних і фінансових ринках значно посилилась під час наростання глобалізаційного впливу на не тільки на міжнародному рівні, а й на рівні національних економік. Нині практично всі учасники підприємницької діяльності стикаються з щоденними ризиками і загрозами. Особливо це відчутно споглядаючи на динаміку ціноутворення на ринку сільськогосподарської продукції. Тому, особливої актуальності набуває пошук нових методів та інструментів для подолання цінових ризиків. Саме деривативи – біржові контракти, які в усьому світі використовуються учасниками ринку з метою убезпечити себе від різких цінових перепадів.

У сучасному світі глобалізація продовжується і має вплив на вітчизняний біржовий ринок та його розвиток.

Основними факторами, що мають вплив на подальший розвиток біржового ринку товарних деривативів є: зміна технології біржової торгівлі деривативами; забезпечення необхідної інфраструктури для функціонування біржового ринку деривативів; об'єднання та поглинання бірж з метою створення конкурентного біржового ринку деривативів на глобальному рівні, впровадження нових видів деривативів, які забезпечують нові потреби учасників ринку [1-2].

Деривативи на біржовому ринку давно стали основною формою торгівлі. Особливість деривативів полягає у можливості укладання і виконання у майбутньому. Строковість деривативів – це основна риса їх використання спекулянтами. Деривативи можуть бути використаними для товарних і фінансових ринків, що знижує дію дестабілізуючих факторів на внутрішніх ринках, забезпечуючи прозоре ціноутворення [1-2].

Тривала історія формування біржового ринку забезпечила виникнення різних видів деривативів, які часто класифікують за різними ознаками. Деривативи на біржовому та позабіржовому ринку з кожним роком набували значно більшої уваги з боку різних груп біржових учасників. Можливості та різні способи використання деривативів з часом урізноманітнили ці види інструментів. У роботі узагальнено класифікаційні ознаки деривативів: за видами контрактів; за сферою обігу; за способом виконання; за видами активів. [1-2].

З огляду на особливості вітчизняного біржового ринку товарних деривативів, можна констатувати його низький рівень розвитку та невідповідність світовим тенденціям та напрямам розвитку. В останні роки зафіксовано значне скорочення торгівлі деривативами на біржах країни. Відзначена ведуча роль Української біржі у формуванні біржового ринку фінансових та товарних деривативів. Разом з тим, в останні роки відмічається скорочення обсягів біржового сегменту деривативів [1-2].

Отже, важлива роль та широкі можливості використання біржових деривативів у підприємницькій діяльності потребує розробки та імплементації державної стратегії розбудови ринку деривативів на найближче десятиліття.

Список використаних джерел:

1. Біржова торгівля товарними деривативами: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія/ М. О. Солодкий, В. О. Яворська. Київ: ЦП Компринт, 2015. С. 10-66.
2. В.О. Яворська. Аналіз сучасного стану світового біржового ринку. URL: file:///C:/Users/adminf/Downloads/mbr_2014_6_5.pdf. (дата звернення 10.11.2020р.).

УДК 339.172

РОЗВИТОК СВІТОВОГО БІРЖОВОГО РИНКУ

Кузьмачук Я. П., студентка магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Світовий біржовий ринок – це регулярно діючий за певними правилами організований ринок, на якому відбувається міжнародна торгівля цінними паперами, товарними та фінансовими активами [1-5].

У функціях світового біржового ринку, як і простої біржі, відображається [1-3]: організація біржових зборів з метою проведення прилюдних торгів; розробка біржових контрактів; біржовий арбітраж, або інакше вирішення спорів, що виникають за укладеними угодами в ході торгів; виявлення ринкових цін, їх регулювання з метою недопущення незаконних маніпуляцій; гарантування виконання угод; інформаційне забезпечення.

Міжнародні біржі є своєрідним інститутом, завдання якого полягає в організації торгівлі біржовими угодами.

Сучасний світовий біржовий ринок характеризується постійними змінами біржової організаційної структури та технології біржової торгівлі. Основним здобутком сучасного світового біржового ринку є повна електронізація усіх процесів біржової торгівлі. Сучасні світові біржі здійснюють торгівлю як фінансовими деривативами, а саме фондовими індексами та акціями, так і товарними деривативами: аграрною продукцією, металами, енергоресурсами. Світовий ринок товарних деривативів нині характеризується незначними обсягами торгівлі порівняно з ринком фінансових деривативів, проте відзначається відносною стабільністю протягом останніх років [2-4].

Поширення процесів глобалізації економічного простору та електронізації усіх фінансових операцій сприяли перетворенню світового біржового ринку в основне джерело розміщення капіталів, поряд з такими традиційними інвестиційними інструментами, як: цінні папери, боргові

зобов'язання, нерухомість, частіше почали використовувати різноманітні біржові інструменти [2-4].

Глобалізація економічного простору та перехід на електронну технологію біржових торгів сприяє перетворенню світового біржового ринку в основне джерело розміщення капіталів, що в цілому сприяє акумуляції основних інвестицій, а також трансферту товарних і фінансових потоків у глобальному масштабі. Нині традиційні інвестиційні інструменти, а саме: цінні папери, боргові зобов'язання, нерухомість, поповнилися різноманітними біржовими інструментами, які у світовій практиці отримали назву – «деривативи» [2-4].

Існуюча нині фінансова нестабільність та значна цінова волатильність на світових та вітчизняних товарних і фінансових ринках викликає особливу актуальність для пошуку і розробки нових видів біржових деривативів, які б надали можливість створення додаткового захисту від небажаних кон'юнктурних змін і отримання прибутків [2-4].

Тому зрозуміло, що найбільш розвиненими та такими, які впливають на світову економіку, є саме біржові інститути фінансового характеру (фондові та валютні біржі) [5].

Необхідно зазначити, що глобалізація світового економічного простору нині поглинає практично всі бар'єри на шляху до формуванням консолідованого біржового простору, де широкого масштабу набуває торгівля деривативами на товарні та фінансові активи [2-4].

Світові тенденції електронізації біржових торгів тільки прискорюють дані процеси. Відповідно розвиток економічної і фінансової системи нашої країни в найближчий час вимагатиме кардинальних трансформацій, а також впровадження світового досвіду використання нових стратегій та інструментів біржового ринку, які сприятимуть страхуванню ризиків та можливості ефективного акумулювання та диверсифікації інвестиційного капіталу [2-4].

Біржовий ринок та біржова торгівля товарними і фінансовими деривативами нині зайняли чільне місце у ринковій економіці провідних країн світу. Біржовий механізм – це запорука організованого, прозорого та конкурентного середовища. Відкритість і доступність до біржових торгів та процесів ціноутворення зробили біржовий ринок визначальним елементом ринкової економіки. Водночас, простежується тісний зв'язок зі станом біржового ринку в країні та зрілістю економічної системи. Адже можна чітко спостерігати, як біржовий ринок миттєво реагує на економічні, політичні чи соціальні події, які відбулись або очікуються. Сучасна строкова форма торгівлі на біржовому ринку зробила його універсальним торговим майданчиком, який збирає учасників, які різні за стратегіями торгівлі, але однакові у їхніх бажаннях отримати прибуток чи мінімізувати втрати своїх активів [1].

Список використаних джерел:

1. Андреева В. В. Фондовый рынок Украины на современном этапе развития экономики. *Наука і вища освіта*. 2014. Т. 2. С. 96–97

2. Біржова торгівля товарними деривативами: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія/ М. О. Солодкий, В. О. Яворська. Київ: ЦП Компринт, 2015. С. 10-66.

3. Біржові товарні деривативи: теорія, методологія, практика: монографія М. С. Солодкий, В. О. Гниляк. Київ: Аграр Медія Груп, 2012. С. 6-26.

4. Біржовий ринок: проблеми функціонування та тенденції інноваційного розвитку: [монографія / за заг. ред. М.О. Солодкий та ін.]. К.: КОМПРИНТ, 2013. 215 с.

5. Мацелюх Наталія. Структурування та ціноутворення на ринку цінних паперів. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 363-369.

УДК 336.76

РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Лось С. А., студентка 3 курсу,

спеціальність «Економіка підприємства»

Науковий керівник: Панкратова Л.Л., к. е. н., доцент

Біржова діяльність – це відносини між непрофесійними та професійними учасниками ринку (продавців, покупців та спекулянтів) для здійснення біржової торгівлі, згідно чинних правил торгівлі, що регламентують та контролюють процес купівлі-продажу. Біржа – один із найважливіших інструментів на ринку, адже цей елемент присутній у економіці кожної країни, що має ринкову економіку.

Біржова діяльність в Україні почала існувати відносно нещодавно – у 1796 році була створена Одеська товарна біржа. Звідси впливає те, що діяльність не зайняла панівного місця в економіці країни і все ще перебуває та стадії свого початкового розвитку. Даний ринок не має чіткого регулювання з боку держави, не підкріплений на законодавчому рівні, має слабкий досвід, чим і викликає недовіру у гравців ринку. Ті товари, що зазвичай реалізуються на біржовому ринку (вугілля, нафтопродукти, лісоматеріали, метали, цукор, м'ясо) в Україні знаходять свій збут на позабіржовому полі, минають прозорі торги, діючи за тіншовими схемами.

Проте, динаміка чисельних показників була позитивною: у період до 2008 року відбулось значне зростання кількості універсальних та товарно-сировинних бірж. Згідно даних Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2015 року в Україні діяло 555 бірж [1] і це останній рік обліку кількості бірж офіційною статистикою. В наступні роки відсутня будь-яка статистична інформація, щодо діяльності бірж. Частина із цих бірж є насправді не функціонуючими і не відіграють значної ролі у економіці країни. Це частково було обумовлено недосконалістю закону «Про товарну біржу», який давно потребував нової редакції.

19 червня 2020 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення

залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів». Законом передбачено комплексне врегулювання питань: функціонування ринків деривативних (похідних) фінансових інструментів; функціонування ринків капіталу та організованих товарних ринків, а також розбудови їх інфраструктури; забезпечення захисту прав власників облігацій, зокрема, шляхом передбачення інституту зборів власників облігацій та колективного представника власників корпоративних облігацій, у відповідності до найкращих світових практик.

Згідно даних Державної служби статистики України обсяг угод у 2013 році зменшився на 75,6% порівняно із 2012 роком, через зменшення активності Аграрної біржі. Проте, є й позитивні зрушення: протягом січня-грудня 2019 року порівняно з даними аналогічного періоду 2018 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на українських біржах збільшився на 16,9%

Через відсутність ринкових передумов та налагодженої законодавчої бази на товарних та аграрній біржі не укладаються ф'ючерсні та опціонні угоди. Інфляційні процеси, що відбуваються в країні, мають вплив на нестабільність цін і перешкоджають налагодженості виробництва та збуту продукції. За даними 1999 року, ліквідність на біржах України становить лише 5,5%, що свідчить про катастрофічно низький рівень реалізації товарів.

Класифікація факторів, які стримують розвиток біржі в Україні

Адміністративно-правові	Недостатня нормативно-правова підтримка державою, непослідовність рішень та законів, впроваджених щодо діяльності бірж
Економічні	Кризове становище української економіки, дефіцит Державного бюджету, нераціональна система оподаткування, низька ліквідність фінансових активів, що представлений на діючих вітчизняних біржах.
Організаційні	Неналагоджена система ринкової інфраструктури, відсутність гарантій виконання угод, вузька номенклатура виключно біржових товарів
Політичні	Протиріччя у діях політичної влади та боротьба між різними політичними течіями, політична нестабільність
Соціальні	Несприйняття біржі з боку населення, відсутність знань та навиків участі в торгах, нехтування практикою світової торгівлі, відсутність прозорої інформації про діяльність бірж.

Для розв'язання цих проблем уряд країни має впровадити нові закони, щодо регулювання діяльності бірж, збільшити прозорість функціонування та укладання угод, класифікувати біржі за рівнем їх ділової активності та припинити роботу найменш ефективних. Український ринок має величезний потенціал у формування стійкої діяльності біржового ринку, а запровадження пропонованих заходів наблизить країну до міжнародного рівня розвитку.

Список використаної літератури:

1. Статистичний бюлетень Державної служби статистики України «Кількість бірж». – URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок : навч. посіб./ М.О. Солодкий, В.О. Яворська. – К. : В-во «ЦП Компрінт», 2015.– 482 с.
3. Пластун О. Л. Проблеми біржової діяльності в Україні та варіанти їх вирішення / О. Л. Пластун // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2013. – Вип. 37. – С. 134-139. – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pprbsu_2013_37_16.pdf (Дата звернення: 08.10.20).

УДК 339.172

ХЕДЖУВАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ НА АГРАРНОМУ РИНКУ

Мамєєва Є.І., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Хеджування це один із загальноприйнятих на світовому фінансовому ринку і найбільш поширених методів мінімізації фінансових ризиків. Хеджування розглядається як страхування від ризиків несприятливих змін цін на будь-які товарно-матеріальні цінності за контрактами і комерційними операціями, що передбачають поставку (продаж) товарів у майбутньому [1].

Історія виникнення починається у древній Японії завдяки фермерам, що вирощували рис. Оскільки погодні умови Японії на той час були доволі мінливими, неможливо було передбачити кількість врожаю, а відповідно – і ціни на рис. Тому фермери незалежно від врожаю попередньо уклали угоду з визначенням точної ціни майбутньої покупки рису. Фактично, укладався попередній договір поставки [1-2].

Суть хеджування визначають досить по різному, можна виділити два головних варіанти [1-2]:

-це будь-які дії, спрямовані на обмеження ризиків;

-це операції з похідними фінансовими інструментами (контрактами, які укладаються з метою перерозподілу фінансових ризиків)

Хеджування в першу чергу спрямоване на скорочення збитків, а не на збільшення прибутку.

Об'єктом хеджування є актив, зобов'язання, стаття бюджету або майбутня операція, що створюють для сфери або галузі бюджету ризик зміни справедливої вартості цих активів і зобов'язань або зміни грошових потоків, пов'язаних з майбутнім використанням [1-2].

Суб'єктом процесу хеджування є хеджер, який постає господарюючим суб'єктом стосовно галузі або сфери бюджету, у якій здійснюються фінансові операції.

Інструмент хеджування – похідний фінансовий інструмент, фінансовий актив або фінансове зобов'язання, справедлива вартість яких і грошові потоки від яких, як очікується, компенсуватимуть зміни справедливої вартості або потоку грошових коштів об'єкта хеджування. До інструментів належать похідні та гібридні фінансові інструменти, а саме: форвардні угоди, ф'ючерсні контракти, опціони, своп-контракти, свопціони, опціонні форвардні угоди [2].

Отже, фінансові ризики є невід'ємною частиною фінансового ринку, тому розподіл ризику між учасниками (останній залежить від зміни валютних курсів, відсоткових ставок, ціни на товар та акції) є важливою функцією. Для забезпечення фінансової стабільності в країнах з високим розвитком економіки набув поширення метод управління ризиками – хеджування. Хеджування є результатом функціонування та розвитку ринку похідних строкових контрактів.

Список використаних джерел:

1. Еш С.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 528 с
2. Хижак Б.В. Хеджування ризиків на фінансовому ринку. URL: *Вісник*. <http://www.visnuk.com.ua/> (дата звернення 12.11.2020р.).

УДК 339.172

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ

Матусевич В. К., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Успіх у зростанні показників економічного добробуту України певним чином залежить від успішного функціонування фондового ринку та ефективності процесів які на ньому відбуваються. Тому він займає особливе місце в загальній ринковій системі. Звичайно, що фондова біржа грає важливу роль в економіці, так як є елементом інфраструктури ринку цінних паперів [1-3].

В історичному значенні поняття "фондова біржа" трактувалось по-різному. На перших порах фондовими біржами називали спеціальні місця, де збиралися продавці та покупці цінних паперів і здійснювалися угоди щодо їх купівлі-продажу. Таке місце було вигідним для обох сторін, так як передбачало можливість знайти партнерів по угоді. Надалі фондові біржі стали перетворюватися в заклади, що спеціалізувалися на наданні послуг і матеріальному забезпеченні торгівлі цінними паперами. Угоди купівлі-продажу стали укладатися в конкретні дати і час, стали більш чітко визначатися коло учасників біржової торгівлі та перелік цінних паперів, щодо яких укладалися угоди [1-3].

Фондова біржа – організатор торгів, який займається виключно організацією укладання угод купівлі та продажу цінних паперів і їх похідних.

Вона не може здійснювати операції з цінними паперами від власного імені та за дорученням клієнтів, а також виконувати функції депозитарію [1-3].

Основні види цінних паперів, які обертаються на біржі: акції; облигації; державні боргові зобов'язання, а також похідні від них. Процедура допуску їх до котирування на фондовій біржі називається лістингом. Вона здійснюється згідно з конкретними вимогами до їх емітента. Цінні папери, які пройшли процедуру лістингу і дозволені для купівлі-продажу, називаються фондовими цінностями (активами). Торгівля ведеться або партіями, на певну суму, або за видами, при цьому договори укладаються «заочно», без наявності на біржі самих цінних паперів [1-3].

Відповідно до чинних в Україні нормативних документів фондова біржа являє собою акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність згідно із статутом і правилами фондової біржі [1-3].

Фондова біржа може бути створена не менш як 20 засновниками – торговцями цінними паперами, які мають дозвіл на здійснення комерційної і комісійної діяльності по цінних паперах за умови, що вони зроблять до статутного фонду визначені чинним законодавством внески [1-3].

В установчих документах фондової біржі, закладено певні особливості. Так, поряд із загальними вимогами, в статуті фондової біржі визначаються: умови та порядок прийняття в члени і виключення з членів фондової біржі; права й обов'язки членів фондової біржі; організаційна структура фондової біржі; порядок та умови відвідування фондової біржі; порядок та умови застосування санкцій, встановлених фондовою біржою [1-3].

Важливим моментом, який має обов'язково враховуватись як менеджментом біржі, так і торговцями цінними паперами, є регламентовані правила фондової біржі, що передбачають: види угод, які укладаються на фондовій біржі; порядок торгівлі на фондовій біржі; умови допуску цінних паперів на фондову біржу; умови і порядок підписку на цінні папери, що котируються на фондовій біржі; порядок формування цін, біржового курсу та їх публікації; перелік цінних паперів, що котируються на фондовій біржі; обов'язки членів фондової біржі щодо ведення обліку та інформації, внутрішній розпорядок роботи комісій фондової біржі, порядок їх діяльності; систему інформаційного забезпечення фондової біржі; види послуг, що надаються фондовою біржою, і розмір плати за них; правила ведення розрахунків на фондовій біржі; інші положення, що стосуються діяльності фондової біржі.

Отже, фондова біржа є інститутом біржового фондового ринку. Розвиток фондових бірж та особливості їх діяльності залежать від наявності регулятивної бази та рівня економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Засади формування фондових бірж: URL: <https://buklib.net/books/34485/>. (дата звернення 12.11.2020р.).

2. Поняття фондової біржі. URL: https://pidru4niki.com/13930518/pravo/ponyattya_fondovoyi_birzhi_zakonodavstvo_regulyuye_diyalnist_fondovoyi_birzhi. (дата звернення 12.11.2020р.).

3. Діяльність фондової біржі. URL: <https://studfile.net/preview/8062597>. (дата звернення 12.11.2020р.).

УДК 339.172

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В БІРЖОВОМУ ІНТЕРНЕТ-ТРЕЙДИНГУ

Науменко А.Ю., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Останні три десятиліття Інтернет-трейдинг посідає чільне місце у біржовій торгівлі. Інтернет-трейдинг – це технологія біржової торгівлі, яка передбачає купівлю-продаж біржових активів за допомогою електронного терміналу біржі та мережі Інтернет.

З метою визначення особливості Інтернет-трейдингу необхідно розглянути основні складові.

Основною складовою Інтернет-трейдингу є біржа або біржова платформа. Біржа – це організована електронна платформа, де учасники купують і продають різні інструменти. Людина чи комп'ютер повинен зіставляти кожен заявку на покупку з заявкою на продаж, і навпаки. Деякі біржі працюють як аукціони на реальному торговому майданчику. Ось деякі приклади великих фондових бірж: Нью-Йоркська фондова біржа, яка торгує акціями в стилі аукціону на торговому майданчику; NASDAQ, електронна фондова біржа; Токійська фондова біржа, японська фондова біржа, тощо [1].

Наступною складовою є біржовий посередник. Перш ніж торгувати акціями онлайн, потрібно вибрати онлайн-брокера. Брокери купують і продають акції через біржу, стягуючи за це комісію. Брокер – це юридична особа яка має ліцензію на торгівлю акціями через біржу. Брокер може перебувати в торговому залі або здійснювати операції електронним способом. Онлайн-брокер буде виконувати торги і зберігати гроші та акції на своєму рахунку. В індустрії онлайн-трейдингу було багато злиттів і поглинань [1].

До вибору брокера необхідно серйозно віднестись і розглянути наступні позиції [1]:

1). Скільки грошей Ви плануєте вкласти. Більшість фірм вимагають, щоб інвестори мали певну суму грошей для відкриття рахунку.

2). Як часто ви плануєте торгувати. Ви збираєтеся придбати одну акцію і утримати її? Якщо це так, Вам потрібно буде переконатися, що брокерська компанія не стягує плату за бездіяльність рахунку. З іншого боку, якщо Ви збираєтеся робити багато операцій, Вам потрібно більш низька плата за кожен

операцію. Незалежно від того, скільки Ви плануєте використовувати свій аккаунт, Ви повинні оцінити, у скільки вам обійдеться використання сайту.

3) Який Ваш рівень досвіду у торгівлі і те, скільки консультацій Вам потрібно. Деякі з найдешевших брокерських контор не пропонують багато допомоги. Інші, хоча і за помірними цінами, пропонують аналіз ринку, статті про успішні торги та пропонують допомогу від ліцензованих брокерів.

Після відкриття та поповнення рахунку можна вже купувати та продавати акції. Але перш ніж це зробити потрібно знайти сервіс по відстеженню акцій у реальному часі, щоб підтвердити поточну ціну акцій. Брокер може надавати ці відстеження як частину його послуги. Багато безкоштовних сайтів фінансових новин пропонують відкладені відстеження, які відстають від ринку приблизно на двадцять хвилин. Якщо ринок рухається швидко, відстрочена ціна може суттєво відрізнятись від реальної торгової ціни [1].

У США понад 55% населення мають брокерський рахунок й інвестують у цінні папери своєї країни, чим підтримують її економіку і забезпечують власне майбутнє. Звідси висновок, що такий фінансовий інструмент зовсім не розкіш, а необхідність і знаходиться нарівні з банківським рахунком, до якого ми всі так звикли [1].

Список використаних джерел:

1. Інтернет-трейдинг. URL: <https://money.howstuffworks.com/personal-finance/online-banking/online-trading.htm>. (дата звернення 12.11.2020р.).

УДК 005.511(083.92):631.11

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Окунь Д.В., студент магістратури

Науковий керівник: Коновал І.А., к.е.н., доцент

Потреба в бізнес-плануванні підприємницької діяльності на сучасному етапі розвитку економіки посилюється, так як об'єктивно виникає потреба в більш детальному та комплексному впровадженні сучасних елементів планування для забезпечення життєздатності та планової конкурентоспроможності підприємства. Бізнес-план охоплює практично всі функціональні напрями підприємства, починаючи від детального опису технології бізнес-проекту і закінчуючи ґрунтовними фінансовими розрахунками ефективності господарювання. Тому його розробка і контроль реалізації (в подальшому) значно сприяє як підвищенню ефективності, так і зниженню ризиків у започаткуванні нових напрямів підприємницької діяльності.

У сільськогосподарських підприємствах розробляються бізнес-плани таких видів: розвитку підприємства або його структурного підрозділу; створення нового підприємства або бізнес-лінії з виробництва нової продукції; інвестиційного проекту з будівництва нового об'єкта або впровадження нової технології виробництва продукції, які пов'язані з залученням інвестицій; обґрунтування фінансове оздоровлення, реорганізація підприємства або диверсифікація його діяльності тощо [1].

Апробація розроблених у процесі досліджень фінансових моделей для опрацювання бізнес-планів здійснювалася на матеріалах ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові результати від реалізації продукції рослинництва в ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області на 2025 рік

Продукція	Обсяг реалізації, ц	Ціна реалізації, грн	Виручка, тис. грн	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	Прибуток, тис. грн	Рівень рентабельності, %
Пшениця озима	15000	599,9	8999,0	6037,9	2961,1	49,0
Кукурудза	91076	584,6	53239,8	33406,5	19833,3	59,4
Соя	27444	945,0	25935,0	16250,2	9684,7	59,6
Всього	х	х	88173,8	55694,7	32479,1	58,3

Джерело: Розраховано автором

Дані таблиці 1 свідчать, що за оптимальної структури посівних площ підприємство зможе у 2025 р. реалізувати продукцію рослинництва на суму 88,173 млн грн і одержати 32,479 млн грн прибутку. Найбільш рентабельними культурами на підприємстві залишаться кукурудза та соя. Рівень виробництва їх зерна становитиме, відповідно, 59,4% і 59,6%. Загальний рівень рентабельності по продукції рослинництва складе 58,3%.

Виробництво продукції скотарства також стане прибутковим. До 2025 року передбачається стабілізувати поголів'я корів на рівні 800 голів. Їх продуктивність у господарстві є досить високою, і у 2025 році становитиме 10633 кг на корову.

Основну увагу в підприємстві слід приділити зниженню витрат на виробництво і використання кормів. Застосування ресурсощадних технологій виробництва кормів дозволить витратити на виробництво 1 т молока 8147,5 грн при його ціні 10292,1 грн. Це буде сприяти підвищенню рівня рентабельності виробництва молока до 26,3%.

Результати розрахунків свідчать, що ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області у 2025 р. спроможне отримати 188,6 млн грн грошових надходжень, що на 49,5% більше порівняно з 2019 роком (табл.2).

Фінансові результати від підприємницької діяльності в ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області на перспективу

Показник	2019 р. (факт)	Рік проєкту					2025 р. у % до 2019 р.
		2021	2022	2023	2024	2025	
Виручка (без ПДВ) млн грн	126,1	153,6	161,7	170,2	179,1	188,6	149,5
Собівартість реалізованої продукції, млн грн	102,7	114,4	119,8	125,5	131,4	137,6	134,0
Прибуток, млн грн	23,5	39,1	41,8	44,7	47,7	51,0	217,2
Рівень рентабельності, %	22,9	34,2	34,9	35,6	36,3	37,0	x

Джерело: Розраховано автором

При цьому загальна сума собівартості реалізованої продукції збільшиться лише на 34,0%. Це дасть можливість отримати підприємству 51,0 млн прибутку, а рівень рентабельності від операційної діяльності складе 37,0%.

Отже, реалізація розробленого проєкту удосконалення підприємницької діяльності в ТОВ «Рожнівка-Агро» Ічнянського району Чернігівської області забезпечить ефективне використання наявних ресурсів, збільшить кількість робочих місць, буде сприяти зростанню доходів підприємства, що є основою для розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці та поліпшення побутових і культурних умов працівників підприємства.

Результати досліджень засвідчили, що використання фінансових моделей для опрацювання бізнес-планів значно поліпшує їх якість завдяки розробці альтернативних стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств та вибору із них найбільш раціональної, зменшити тривалість часу спеціалістам і керівникам підрозділів на проведення планових розрахунків.

Список використаних джерел:

1. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Навч. посібник. – К.:ЗАТ «Нічлава», 2013. –308 с.

РОЛЬ Ф'ЮЧЕРСІВ ТА ОПЦІОНІВ У СУЧАСНІЙ БІРЖОВІЙ ТОРГІВЛІ

Пантюшенко Д. І., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

На сучасному етапі розвитку світового ринку найбільш ліквідними фінансовими інструментами для спекулятивної торгівлі на біржі є ф'ючерси. Багато в чому схожим з ними фінансовим інструментом є опціони. Ф'ючерси і опціони – це різновид деривативів, похідних фінансових інструментів. Дериватив є письмовим договором про певні дії по відношенню до базових активів. Відмінність деривативу від звичайного договору полягає в тому, що він сам може бути предметом купівлі-продажу і, таким чином, є цінним папером. При торгівлі деривативами реального переміщення базових активів не відбувається.

Ф'ючерс – це угода купівлі-продажу конкретного товару за конкретною ціною, зафіксованою у певний момент часу і затверджену учасниками угоди. Покупець ф'ючерсу платить, як правило, не повну вартість ф'ючерсу, а лише 10-15 % (так зване гарантійне забезпечення), але прибуток або збиток за контрактом розраховується з повної вартості угоди. Власник ф'ючерсу має право перепродати свій ф'ючерс до закінчення терміну його дії. В іншому випадку він має виконати по ньому зобов'язання, тобто, наприклад, відвантажити товар або заплатити за нього гроші [1].

Головна різниця між опціоном та ф'ючерсом полягає в тому, що, купуючи опціон, інвестор купує всього лише право, а не зобов'язання. Здійснюючи опціонну угоду, інвестор сплачує так звану премію опціону. Відмінністю опціону від ф'ючерсу є те, що в подальшому, при настанні дати виконання опціону покупець може або скористатися своїм правом або ні [2].

Початок ринку ф'ючерсів та опціонів дала торгівля сільськогосподарською сировиною для переробних виробництв. Відносини між фермерами та виробниками налагоджувалися на довгий термін, протягом якого ціна на сировину могла коливатися в той або інший бік. Оскільки обидві сторони потребували співробітництва, їм довелося домовлятися заздалегідь про терміни закупівлі сировини за конкретною ціною, укладаючи контракти, що стали прототипами нинішніх ф'ючерсів і опціонів.

Коли ринок сільськогосподарської продукції став більш розвиненим, виникла необхідність у механізмах перегляду домовленостей. Вони були розроблені з підвищенням попиту і пропозиції. Наприклад, коли попит на фермерську продукцію досить високий і виробник хоче мати право на її купівлю. За це право він платить, купуючи опціон. У разі, якщо він не знайде інших вигідних варіантів, він може це право здійснити. Якщо знайдені інші варіанти, опціон може бути ним проданий, причому за вищою ціною, ніж купувався. Якщо ситуація зворотна, і фермери борються за збут своєї продукції, вмикається механізм ф'ючерсного контракту, що зобов'язує зробити покупку у

встановлений термін за заздалегідь обумовленою ціною. У разі, якщо у виробника з'являються більш вигідні варіанти, він повинен встигнути перепродати ф'ючерс – можливо, за меншою ціною, ніж придбав.

Різниця в цінах при купівлі-продажу ф'ючерсів і опціонів стала основою відповідного ринку, причому з його розвитком фізична наявність товару відійшла на задній план. Зараз базовими активами ф'ючерсів і опціонів можуть бути не тільки сільськогосподарські продукти, але і нафта, чорні і кольорові метали, валюта, цінні папери. Торги на біржі за ф'ючерсами та опціонами набули абстрактний характер і проводяться, щоб встановити орієнтовні ціни на товари. Завдяки їм ми знаємо, скільки коштує на світовому ринку барель нафти або грам золота.

Обравши цей вид торгівлі, Ви можете освоїти всі особливості біржової гри. При купівлі-продажу ф'ючерсів і опціонів трейдери намагаються вгадати, як будуть змінюватися ціни на базові активи, і за рахунок цього отримати прибуток. Для цього використовуються різноманітні засоби аналітики, статистика, біржові чутки, інсайдерська інформація, досвід, інтуїція.

Входячи на ринок, необхідно мати уявлення, де йде найбільш жвава торгівля. Наприклад, ціни на нафту можуть бути стабільними, а ціни на зерно – коливатися в той або іншій бік. Вибравши, з якими базовими активами вам цікаво мати справу в даний момент, можна вибрати стратегію торгівлі. Вона може змінюватися в залежності від ситуації на ринку. Якщо ви розраховуєте, що ціни на ф'ючерси або опціони виростуть, вам вигідно їх купувати для подальшого перепродажу за новою ціною. Ризик тут полягає в тому, що опціони і ф'ючерси мають терміни дії, і в рамках цих термінів зростання цін можна не дочекатися. Передбачаючи падіння цін, вигідно зайнятися продажем ф'ючерсів і опціонів. Тут також є ризики. Ви можете все продати, а ціни виростуть. Тоді ви недоотримаєте можливий прибуток.

Ринок ф'ючерсів і опціонів більш різноманітний, ніж валютний ринок, а значить надає більше можливостей. Він не завжди приносить величезний та швидкий прибуток, до того ж вимагає професіоналізму, але одночасно дає й більш глибоке розуміння торгових стратегій і досвід, який надалі можна успішно застосовувати і на валютному ринку

Список використаних джерел:

1. Ф'ючерс, Навчальні матеріали онлайн. URL: <http://pidruchniki.com/10611207/finansiy/fyuchers>. (дата звернення 12.11.2020р.).
2. Опціон, Навчальні матеріали онлайн. URL: <http://pidruchniki.com/17761214/finansiy/optioni>. (дата звернення 12.11.2020р.).

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ НА ЗЕРНО НА СВІТОВИХ БІРЖАХ ТА В УКРАЇНІ

*Петрикович Є.О., студент магістратури,
спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: Панкратова Л.Л., к. е. н., доцент*

Зернове господарство України є стратегічною галуззю економіки. Адже ринок зерна – це основа стабільності продовольчого ринку, джерело не тільки виробництва хлібобулочних виробів, але й кормова база для виробництва тваринницької продукції, а також сировини для переробної промисловості. Тому питання ціноутворення та успішної реалізації зерна є надзвичайно актуальними, особливо в умовах глобальної продовольчої кризи.

Питанням ринку зерна, його розвитку та формування ефективної інфраструктури приділяли свою увагу такі науковці: О.В. Нікішина (механізми регулювання), О.В. Олійник (питання циклічності виробництва та необхідності державного регулювання), М.М. Ільчук, О.М. Шпичак, Л.Л. Панкратова, Л.М. Худолій (питання ціноутворення та економічного механізму функціонування ринку), І.І. Червен (питання інфраструктури та її ефективності). Разом із тим, напрацьовані питання потребують актуалізації, а питання формування цін перебувають в постійній динаміці, що потребує подальшого їх опрацювання.

Нами проаналізовано цінову ситуацію на зерно світових біржах та на українському ринку. На світовій американській біржі CBOT, котирування ф'ючерсів зернових культур розвивалось переважно в зростаючому тренді. Восени ціни на зерно пшениці стрімко зростали на інформації про осінню засуху в багатьох регіонах-продуцентах пшениці. Також багато країн активізували імпорتنі закупівлі, щоб здійснити необхідні стратегічні запаси, остерігаючись заборон через Covid-19. Особливо активним був Китай закупаючи американську кукурудзу та сою, що позитивно вплинуло на настрої ринку, адже ці країни давно перебували в стані торгової війни. Пшеничний ф'ючерс досяг історичного рекорду з 2014 року – 235 дол. США/тонну (рис. 1).

Проте наприкінці листопада відбулася деяка корекція цін: пшеничний ф'ючерс знизився в ціні до 220 дол. США/тонну, оскільки спекулянти вирішили зафіксувати прибутки через нестабільну ситуацію. З одного боку, Росія заявила про наміри введення квот на експорт зерна, а саме підвищення квоти до 15 млн тонн, що в 2 рази більше в порівнянні з попереднім сезоном. З іншого боку, суміжний ринок кукурудзи також був нестабільним і підштовхнув до фіксації прибутків.

Рис. 1. Динаміка цін на пшеницю на Чиказькій торговій біржі (СВОТ), грудневий контракт вересень-листопад 2020, дол.США/бушель
Джерело: <https://www.barchart.com/>

Ф'ючерси на кукурудзу також постійно зростали і досягли в листопаді 165 дол./тонну. Вплинули на ціну дані листопадового звіту від USDA, в якому було знижено виробництво кукурудзи в США на 5,5 млн тонн, а в Україні аж на 8 млн тонн. Додатковий вплив на зростання ф'ючерсів надало подорожчання етанолу.

За результатами листопада, ціни на українському експортному ринку на умовах FOB мали тенденцію росту. Котирування пшениці 11,5% та пшениці фураж зросло до 256 дол./тонну та 252 дол./тонну. Кукурудза зросла до 239 дол./тонну через зниження оцінок врожаю зернової в Україні на 22% (за даними звіту USDA). Також, Міністерство сільського господарства США знизило експорт української кукурудзи до 22,5 млн тонн, що на 8 млн тонн менше в порівнянні з попереднім звітом.

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі зерном найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій [3].

В Україні склалася досить складна ситуація зі збутом зерна. Ціни на початку року дуже відрізнялися від цін восени. Водночас, багато господарств заключали форвардні угоди весною по ціні, яка була меншою на 2000-2500 грн./тонну (рис. 2). Це спричинило негативні наслідки для виробників і перед ними постала дилема, виконувати форвардні контракти по не вигідним цінам, чи платити пеню за недотримання умов контракту, яка була вигіднішою, ніж продаж зерна за цінами, набагато нижче ринкових.

Рис. 2. Динаміка цін на кукурудзу у січні-листопаді 2020, на умовах постачання EXW, грн/тонну

Так чи інакше, фермерам потрібно робити вибір. Ситуація яка склалась може негативно вплинути на імідж українських виробників, адже раніше, ми завжди поставляли все згідно контрактів. Як відомо ринок негативно ставить до підприємств-порушників (можна потрапити в чорний список на декілька років). Звичайно це не стосується підприємств які постраждали від погодних умов. Рятуює ситуацію те що, багато підприємств зайнялись страхуванням своїх ризиків, і доля форвардів в їх угодах не така велика, тому деякі підприємства все ж вирішили виконувати свої зобов'язання.

Отже, правильно сплановані цінові стратегії – запорука отримання стабільного доходу товаровиробниками. За умов, суттєвої зміни ситуації на ринку наприклад через несприятливі погодні умови, фермерам важливо страхувати свої посіви та передбачати можливість хеджування ризиків на біржі.

Список використаних джерел

1. Савош, Л. В., Ковальська Л. Л., Баула О. В. Аналіз позицій України на світовому ринку зерна. *Економічний форум*, 2020. 1(4), с.37-44.
2. Масло, А. І. Вплив основних фундаментальних факторів на формування світових біржових цін на сільськогосподарську продукцію. *Агросвіт*, 2016, 5, с. 52-58.
3. Панкратова Л.Л. Чинники, що формують цінові тренди на пшеницю на світових біржах та спотовому ринку України. *Український соціум*. 2017. №3(62). с. 76-86.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ВИДИ БІРЖОВИХ УГОД

Пєшкова А. Ю., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Біржова угода – це взаємна угода про передачу прав і обов'язків щодо біржового товару, яка досягається учасниками торгів у процесі біржового торгу, яка реєструється у встановленому порядку і відображається у біржовому договорі (контракті). Угоди характеризуються з юридичної, організаційної, економічної та естетичної сторін [1-3].

З юридичної точки зору під угодою розуміють дію, спрямовану на встановлення, зміну або спричинення громадянських прав і обов'язків. Правова сторона встановлює права і обов'язки сторін угоди і їхню матеріальну відповідальність. Організаційна сторона вказує на порядок дій і дає перелік документів, які необхідні для укладання угоди. Економічна сторона вказує на мету угоди (задоволення конкретних потреб, реалізація біржового товару, одержання прибутку, спекуляція). Етична сторона відображає суспільне ставлення до угоди, рівень довіри до угоди з біржовим товаром і бажання конкретно взятого (індивідуального) інвестора вкласти свої кошти в нього [1-2].

Угоди, укладені на товарних біржах, мають низку характерних ознак [1-4]:

- угода повинна являти собою договір про купівлю-продаж біржового товару з негайною поставкою товару або до певного обумовленого строку в майбутньому;
- порядок укладання, реєстрації та оформлення угоди відповідає законодавству про біржову торгівлю, а також правилам торгівлі конкретної біржі; біржа є гарантом виконання угод, зареєстрованих на її торгах;
- угоди, здійснені на біржі, але не відповідно до її вимог, не є біржовими і гарантії біржі на такі угоди не розповсюджуються;
- біржові угоди не можуть укладатися від імені і за рахунок біржі.

Укладання угод – це функція учасників біржових торгів, зазвичай членів біржі та брокерів, які виступають у ролі професійних посередників. Під час укладання угоди, як правило, оголошуються назва товару, його кількість і ціна, базис поставки, вид контракту. Біржові торги майже завжди закінчуються біржовими угодами, в яких обумовлюються строки поставки товару, його ціна, якість і кількість. Наявність товару на біржі під час укладення угоди не є необхідною умовою [1].

Угода вважається біржовою, якщо вона відповідає таким вимогам [1-4]:

- укладена на товар, допущений до котирування на даній біржі;
- укладена у спеціально відведеному місці біржі;
- укладена між членами біржі, або сертифікованими біржовими брокерами;
- укладена в межах часу, відведеного для біржової сесії.

Всі угоди, укладені на біржах, які не відповідають хоча б одній із перерахованих вимог, не є біржовими. Біржові контракти укладаються як на

перераховані вище товари та фінансові інструменти, передбачаючи реальний перехід активу від продавця до покупця, так і на купівлю та продаж зобов'язань або прав на купівлю-продаж цих активів. З огляду на цю обставину біржові контракти поділяють на контракти з реальними активами і зобов'язаннями поставки та правами на ці активи, які називаються похідними інструментами (ф'ючерсами та опціонами) [1-3].

Біржові контракти з реальними активами (товарами, фінансовими інструментами) в свою чергу поділяються на дві групи [1-4]:

1) контракти на купівлю-продаж реальних активів з негайною поставкою, які у зарубіжній практиці називаються спотовими або касовими, передбачають виконання укладених у біржовій залі під час біржової сесії у найкоротші терміни, тобто негайно.

2) контракти на купівлю-продаж реальних активів з поставкою у строки, вказані у контракті за цінами, погодженими в момент укладання угоди. Ці контракти прийнято називати форвардами.

Форвардний контракт – це угода, за якою продавець поставляє конкретний актив покупцеві на обумовлену дату у майбутньому. На момент укладання угоди погоджується ціна на товар або фінансовий інструмент, якого ще може не бути у продавця. Сторони домовляються про строки поставки, обсяги, беручи за основу щодо якісних характеристик біржовий стандарт [1-4].

Біржові контракти з реальним товаром з негайною поставкою укладаються на товар, який уже є в наявності на одному із біржових складів, що можуть входити до організаційної структури біржі, або бути самостійними підприємствами і працювати з біржою на договірних засадах [2].

Список використаних джерел:

1. Дегтярева О.И. Биржевое дело. Москва, 2000. 670с.
2. Каменева Н.Г. Организация биржевой торговли. Москва, 1998. 345с.
- 3.Солодкий М.О. Основи біржової діяльності: навч. посіб. Київ, ЦП Компринт. 2017. 420с.
4. Сохацька О. М. Біржова справа: підручник. - 2-е вид., змін. й доп. - Тернопіль: Карт-бланш, 2008. 570с.

РОЛЬ І ФУНКЦІЇ СПЕКУЛЯНТІВ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ

Потапова Д. О., студентка

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Операції на ф'ючерсних ринках, пов'язані зі страхуванням фінансових ризиків, неможливі без існування особливої групи учасників, які беруть на себе цей ризик. Таку функцію у ф'ючерсній торгівлі виконують спекулянти. Вони беруть на себе частину ризиків хеджерів та торговців біржового залу, що в результаті веде до збільшення обсягу капіталу, що обертається на ринку, і підвищення його ліквідності.

Спекулянтами називають учасників ф'ючерсних операцій, які не зацікавлені у відповідному спотовому ринку, але здійснюють торгівлю ф'ючерсами, сподіваючись отримати прибуток внаслідок правильного передбачення цін [1-3].

Насамперед, спекулянти беруть ризик хеджерів на себе. Без них хеджерам було б дуже важко, а може, навіть і неможливо узгодити ціну, тому що продавці (власники коротких позицій) хочуть отримати найвищу ціну, тоді як покупці (власники довгих позицій) хочуть заплатити найменшу ціну. Врегулювати ці взаємні вимоги досить складно. Без спекулянтів продавці були б змушені приймати пропозиції, незважаючи на низькі ціни, а покупці - незважаючи на високі [1-3].

Спекулянти сприяють підвищенню ліквідності ринку, тобто створюють такий ринок, що дає можливість швидко продавати і швидко купувати. З появою на ринку спекулянтів збільшується кількість реальних покупців і продавців, і хеджери вже не обмежуються просто хеджуванням ризиків інших.

Діяльність спекулянтів сприяє відносній стабільності ринку і в цілому усуває різкі перепади цін. Купуючи ф'ючерсні контракти за низькими цінами, спекулянти сприяють збільшенню попиту, що зумовлює збільшення ціни. Продаж спекулянтами ф'ючерсних контрактів за високими цінами знижує попит і, отже, ціни. Тому, різкі коливання цін пом'якшуються спекулятивною діяльністю [1-3].

Спекуляція на ф'ючерсних ринках, як і спекуляція з реальним товаром, може бути як прибуткова, так і збиткова. Але, на відміну від спекулянтів реальним товаром, у ф'ючерсних спекулянтів дуже рідко виникає потреба в придбанні реального товару або фінансового інструменту, щоб закрити ф'ючерсний контракт. Вони купують контракти, сподіваючись, що ціни збільшаться, щоб продати їх за вищою ціною і отримати прибуток. Вони продають контракт, очікуючи, що ціни впадуть, щоб придбати його за нижчою ціною і знову отримати прибуток [1-3].

Спекулянтів, що продають ф'ючерсні контракти з метою їх подальшої купівлі за вищою ціною, називають "ведмедями". Спекулянтів, що купують ф'ючерсні контракти з метою їх подальшого продажу за вищою ціною, називають "биками".

Різняться спекулянти і за методом здійснення операцій, за стратегією і практикою торгівлі. З цього погляду їх можна класифікувати так [1-3]:

- позиційні спекулянти – можуть бути як професіоналами, так і непрофесіоналами, утримують свою позицію протягом кількох днів, тижнів або навіть місяців;

- одноденні спекулянти – утримують позицію протягом одного дня торгів;

- скалпери – ведуть торгівлю в долях секунд;

- спредери – використовують різниці цін на різні, але взаємозалежні ф'ючерсні контракти.

Успішні операції потребують розробки стратегії спекуляції, аналізу і прогнозу цін і вміння ефективно управляти виділеним для операцій капіталом.

Для успішної спекулятивної торгівлі трейдер повинен, по-перше, спеціалізуватися на певному ринку і, по-друге, обмежити кількість одночасно контрольованих ним відкритих позицій. Кількість одночасно контрольованих позицій встановлюється з урахуванням часу, який трейдер може присвятити спекулятивній діяльності. Так для спекулянтів-непрофесіоналів, які не мають можливості присвятити цьому заняттю весь свій час, вважається за доцільне мати одночасно не більше п'яти відкритих позицій. Для фахових трейдерів, які мають у своєму розпорядженні спеціальне устаткування і штат співробітників, таким лімітом може бути сто позицій.

У використанні грошових ресурсів співвідносяться три чинники: ризик, можливий прибуток і розмір наявного капіталу.

Спекулянти на ф'ючерсних ринках часто оцінюють ризик, порівнюючи лише контрактну ціну і розмір початкової маржі. Насправді це неправильно. Межа ризику або становить повну вартість контракту (у разі довгої позиції), або необмежена (у разі короткої позиції).

Проте, це тільки теоретичний розмір ризику, тому що ціни рідко зменшуються до нуля. Ризик ф'ючерсної позиції складається з двох частин: суми, яку спекулянт готовий втратити перед тим, як віддасть наказ на закриття позиції; чинника змінності, що враховує можливість того, що умови ринку можуть призвести до істотної відмінності реальної ціни закриття угоди від запланованої ціни закриття.

Список використаних джерел:

1. Біржовий ринок: навч. посіб. / за ред.М. Солодкого. Київ: Агроосвіта, 2010. 565 с. URL: <http://www.agroosvita.com/sites/default/files/libery/economik/BR.pdf>. (дата звернення 10.11.2020р.).

2. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. /за ред. М. Солодкого. Київ: Компринт, 2017. 482 с. (дата звернення 10.11.2020р.).

3. Основи біржової діяльності: навч. посіб./ за ред.М.Солодкого. Київ: Компринт, 2017. 450 с. URL: http://91.219.144.9/cgi-bin/irbis64r_14/cgiirbis_64.exe. (дата звернення 10.11.2020р.).

УДК 339.172

РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ ДЕРИВАТИВІВ

Сергійчук Н. А., студентка магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Глобальна нестабільність світової економіки підштовхує учасників ринкових відносин постійно шукати інноваційні методи та ефективні інструменти зниження ризиків. Міжнародний досвід показав, що найдієвіше фінансові ризики мінімізує хеджування за допомогою похідних фінансових інструментів – деривативів.

Дериватив – це стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах [1].

Економічний зміст деривативів полягає в отриманні економічними агентами переваг та вигод на основі забезпечення фіксації поточної ціни на певний актив у певний час з постачанням вказаного активу через певний проміжок часу в майбутньому.

Деривативи виникли як результат необхідності боротьби з волатильністю цін на товарних ринках, як інструмент хеджування цінних ризиків. Тому, можна сказати, що першочергове завдання деривативів в умовах ринкової економіки – це надання можливості уникнення втрат через управління ризиками. Під управлінням ризику слід розуміти як страхування ризиків учасників, так і перерозподіл ризиків між усіма учасниками ринку.

Також, одним з основних призначень деривативів є забезпечення спекулятивних і інвестиційних можливостей. Їх привабливість полягає в тому, що ці інструменти високодохідні об'єктами інвестування вільних фінансових засобів. Цей момент набуває важливого значення в умовах портфельного підходу до інвестицій.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що формування біржового ринку деривативів перебуває у стані безперервної трансформації свого еволюційного розвитку, який умовно поділено на 7 етапів (рис. 1.) [2].

Даний генезис безпосередньо пов'язаний з історичним виникненням цивілізації та постійним, поступовим розвитком товарно-економічних відносин, що починалися з бартерно-обмінних операцій і до електронної торгівлі та фінансового інжинірингу нині.

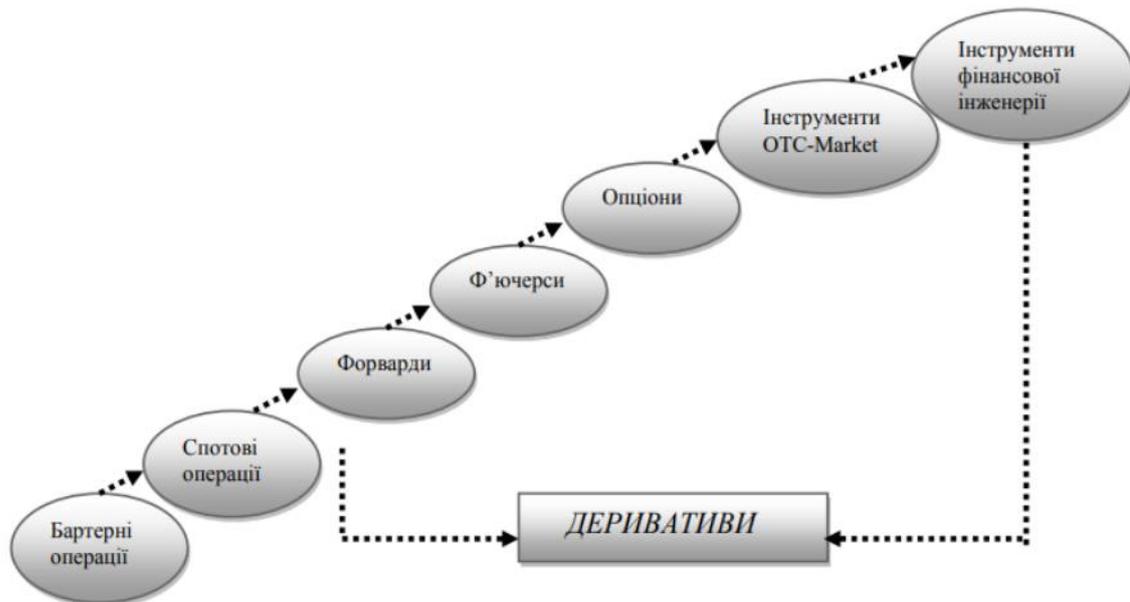

Рис. 1. Генезис інструментів ринку деривативів

Джерело: [2].

Отже, постійні трансформації та розвиток біржового ринку деривативів, усвідомлення учасниками економічних відносин ролі, призначення і доцільності застосування в господарській діяльності деривативів як універсального інструменту є поштовхом до постійного розвитку цього сегменту ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: zakon.rada.gov.ua. (дата звернення 13.11.2020р.).
2. Солодкий М.О. Біржові товарні деривативи: теорія, методологія, практика. URL: <https://scholar.google.com.ua>. дата звернення 13.11.2020р.).

УДК 336.76

ВИДИ ФОРВАРДНИХ КОНТРАКТІВ

*Старинська А.М., студентка 3 курсу,
спеціальність «Економіка підприємства»*

Науковий керівник: Панкратова Л.Л., к. е. н., доцент

Торгівля на біржах розпочинається з торгівлі угодами із реальним товаром, мета яких поставка реально існуючого товару.

Одним із видів угод із реальним товаром є форвардні або строкові контракти, якими передбачена взаємна передача прав та обов'язків відносно реального товару з відтермінуванням постачання. Суть такої угоди

заключається в тому, що продавець зобов'язується передати у власність закуплені товари покупцеві в строки, обумовлені контрактом. У свою чергу покупець зобов'язується прийняти й здійснити оплату за куплений товар на таких умовах, які зазначені у контракті.

Особливістю строкових угод є, те що момент прийняття зобов'язань і терміни їх виконання не співпадають. Об'єктом форвардних угод може бути як товар в наявності, так і товар, що буде вироблений до термінів поставки.

У Податковому кодексі України зазначається, що *форвардний* контракт – це цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установленій строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установленій строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором. *Форвардний* контракт виконується шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу [4].

За всю історію існування біржі, на ринку з'явилося багато різновидів форвардних контрактів, які дали змогу мінімізувати ризики під час здійснення операцій.

Форвардні угоди поділяються на:

- угоди із заставою,
- із премією,
- з кредитом.

Угоди із заставою передбачають, що один контрагент виплачує іншому контрагенту в час укладання договору суму, взаємовизначену між ними. При цьому застава може забезпечувати інтереси як продавця, так і покупця. Угоди із заставою в свою чергу розрізнять на купівлю та на продаж. В угоді із заставою на купівлю заставу платить покупець, забезпечуючи інтереси продавця. І навпаки в угоді із заставою на продаж заставу платить продавець, який забезпечує інтереси покупця.

Наступним видом форвардних контрактів є *угоди із премією*. Такі угоди являють собою договір, у якому одна сторона на підставі особливої заяви на певний день, за встановлену винагороду, одержує право зажадати від свого контрагента або виконання зобов'язань за договором, або цілком відмовитися від нього. Це не змінює змісту угоди, але зменшує ризики для сторін, які вступають у біржову торгівлю. Угоди із премією поділяють :

- Прості угоди із премією у випадку з якими сторона-платник премії отримує право відступного, тобто контрагент за сплату раніше встановленої суми отримує право відмовитися від виконання умов договору, у разі коли він стає невігідним, або втрачає певну суму, коли договір виконано. Залежно від того, хто є платником премії (продавець чи покупець), вид угод з премією буває двох видів: з умовним продажем, з умовною купівлею.

- Подвійні угоди із премією – угоди в яких контрагент, який сплачує премію отримує право на вибір між позицією покупця і позицією продавця та право відмовитися від контракту, за згодою сторін. Особливістю таких

контрактів, є те що збільшуються вдвічі не лише права платника, але і розмір премії.

- Кратні контракти із премією. У таких контрактах одна зі сторін отримує право збільшити в декілька разів кількість товару, що підлягає передачі відповідно до угоди. Кількість товару повинна бути кратною до необхідного мінімуму і перевищувати його у межах установлених в договорі.

- Складні угоди із премією являють собою контракт об'єднання двох протилежних угод з премією, які укладені однією брокерською фірмою з двома іншими учасниками біржової торгівлі[1, с. 56] .

Ще одним видом форвардних контрактів є *угоди з кредитом*. Угоди передбачають виконання брокером певних доручень клієнта. Використовуючи кредит, брокер купує на торгах товар, що цікавить клієнта, після цього одержує той товар, що його пропонував клієнт. Оскільки товар зазичай дефіцитний , то брокер самостійно продає його на біржі та повертає кредит до банку. Такі угоди являються по суті бартерними операціями.

Отже, у процесі становлення біржової торгівлі було сформовано багато видів форвардних контрактів, що стало перехідним етапом у розвитку біржового ринку до більш складніших і ефективніших інструментів торгівлі. Строкові угоди не відносяться до стандартизованих, оскільки в таких угодах завжди погоджуються умови вигідні лише для двох сторін. Тому можливості продажу-купівлі для таких контрактів на ринку обмежена, так як дуже мала ймовірність знайти клієнта з інтересами які б відповідали умовам контракту.

Список використаних джерел:

1. Біржова діяльність: навчальний посібник / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод, Ю. Н. Воробйов та ін. ; за ред. В. І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2017.
2. Дудяк Р. П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум навчальний посібник / Р. П. Дудяк, С. Я. Бугіль. – 2-е вид., доп. – Львів 2003.
3. Про товарну біржу: Закон України № 1956-ХІІ від 10 грудня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text> (Дата звернення: 08.11.20).
4. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (Дата звернення: 08.11.20).

**СПЕКУЛЯТИВНІ ОПЕРАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ
ДЕШЕВИХ АКЦІЙ (PENNY STOCK)**

Чирко М.Ю., студент магістратури

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Пенні сток (з англ. Penny stock) – також відомі як “сміттєві”, “позабіржові акції” – акції невеликих компаній, які торгуються за низькими цінами. Історично вважалося, таким є папери вартістю нижче \$1, але останнє визначення Комісії з цінних паперів і бірж США (SEC) включає в цю категорію акції, які коштують дешевше \$5 [1].

Зазвичай вони асоціюються з невеликими компаніями, в яких мало ліквідності та широкі спреди. В результаті чого інвестори можуть зіткнутися з труднощами при продажі акцій, оскільки в цей час покупців просто може не бути. Разом з тим, такі акції мають високу волатильність і можуть рости в день на десятки відсотків, що і привертає до них спекулянтів.

Найчастіше ці акції є папери компаній, що розвиваються з обмеженими грошовими коштами і ресурсами. Невеликі компанії і стартапи зазвичай випускають акції, як засіб залучення капіталу для розвитку бізнесу. Хоча процес тривалий, випуск акцій часто є одним з найшвидших і ефективних способів для починаючої компанії отримати капітал.

Більшість таких акцій торгуються на позабіржових ринках, звідси і відповідний ярлик. Проте, на даний момент на таких біржах як NYSE, NASDAQ налічується близько 1000 акцій вартістю нижче \$ 5 [1].

На позабіржовому ринку дешеві папери торгуються на платформах OTC Bulletin Board (OTCSBB) і платформах OTC Markets Group. Щоб купити ці акції, рядовому інвесторові, також як і в разі біржових паперів, необхідно звернутися до професійного учасника ринку цінних паперів – брокера [1].

Penny stocks або дешеві акції вважаються дуже ризикованими. При будь-якій успішній інвестиційній стратегії важливо володіти достатньою інформацією для прийняття обґрунтованого рішення купівлі та продажу. Для таких акцій набагато складніше знайти інформацію ніж для відомих компаній.

Компанії, чії акції, торгуються на OTCSBB подають фінансові звіти в SEC. Проте компанії, присутні на платформі OTC Markets Group в більшості своїй, не зобов'язані подавати звіти в SEC. Таким чином, вони не отримують такого ж громадського контролю і не регулюються, як акції, представлені на NYSE, Nasdaq та інших ринках [1].

Акції які торгуються на позабіржовому ринку не повинні відповідати мінімальним стандартним вимог, які притаманні для збереження лістингу. Мінімальні стандарти діють як подушка безпеки для деяких інвесторів і як орієнтир для деяких компаній [1].

Це один з головних моментів, які тут потрібно розуміти. Акції компанії можуть подешевшати, і коштувати менше \$5, але при цьому якщо вони торгуються на NYSE, NASDAQ, то як мінімум компанія заплатила за лістинг і дотримується його вимоги [1].

На OTC Markets Group також не все настільки однозначно. Є диференціація по майданчиках – OTCQX, OTCQB, OTC Pink. Тільки на останній не пред'являється вимог до подачі звітів в регулюючий орган. Проте і в OTC Pink є поділ на три сегменти, які надають регулярно звітність в фінансову службу по розкриттю інформації OTC Markets Group, які подали звітність за останні шість місяців, і взагалі не розкривали інформацію за останні шість місяців. Зрозуміло, що в останньому сегменті найбільш ризиковані папери [1].

Отже, займатися спекуляцією дешевих паперів (penny stocks) ризикована справа, але в той же час може принести дуже швидкий та великий прибуток.

Список використаних джерел:

1. Пенні сток (з англ. Penny stock). URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення 11.11.2020р.).

УДК 339.172

РОЗВИТОК БІРЖОВОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Чорновол В. Р., студент

Науковий керівник: Яворська В. О., к.е.н., доцент

Розвиток ринку цінних паперів в Україні можна цілком описати, як стратегічний напрям залучення в господарську діяльність вільних грошових коштів інвесторів. Одним з можливих шляхів подолання інвестиційного спаду й вірне спрямування більшості фінансових ресурсів і є прискоренням розвитку цінних паперів у наслідок чого можуть бути забезпечені умови для залучення зарубіжних інвестицій. Облігації та акції являють собою основні біржові фінансові інструменти, що в свою чергу, і є цінними паперами.

Фінансові інструменти, як і технології, з кожним роком появляються нові, а все тому, що розвивається світовий біржовий фондовий ринок. З метою вироблення ефективних рекомендацій задля того, щоб покращити умови регулювання й функціонування на ринку цінних паперів України здійснюють моніторинг усіх нововведень та змін.

Від того часу, коли Україна здобула незалежність були сформовані принципи функціонування ринку цінних паперів, також було прийнято пакет законодавчих актів, які в свою чергу регулюють діяльністю учасників ринку. Проте ефективність функціонування вищезазначеного ринку є низькою, а результати, як зрозуміло, його діяльності для суспільства та головних учасників не є задовільним. Тому, є багато проблемних факторів, котрі впливають на розвиток українського ринку цінних паперів негативно [1].

На нашу думку, найбільш проблемним фактором є те, що покупці цінних паперів матимуть низький рівень захисту прав. Також сюди можна віднести й недосконалість чинного законодавства України. Тому, якби не було б цих

факторів, які впливають негативно на розвиток нашого ринку, то кількість асортименту цінних паперів була б більшою, аніж на даний момент.

Перш за все, необхідно розпочати формування нової регулятивної системи в Україні. Таким чином, основою для розвитку біржового фондового ринку і може бути регулятивний аспект.

В сучасній економіці через ринок цінних паперів відбувається розподіл й перерозподіл доходів, ресурсів та капіталу, а також відшкодування витрат. Це все залежить від мікроекономічного та макроекономічного середовищ, щоб була ефективність функціонування на ринку цінних паперів.

Для розвитку ринку цінних паперів в Україні потрібно зробити ряд першочергових заходів. По-перше, розширити сферу діяльності інвестиційних інвесторів в Україні, а саме тим, для кого буде вдосконалена нормативна база діяльності інститутів колективного інвестування. По-друге, забезпечити зручні умови для обігу цінних паперів іноземних емітентів на території нашої держави та також цінних паперів резидентів за межами України. Після цього покращити механізм залучення вільних коштів суб'єктів господарювання через системи внутрішніх місцевих позик. І на завершення, удосконалити законодавчу й нормативну базу щодо оподаткування операцій з цінними паперами на первинному та вторинному ринках.

Таким чином, з боку України можна відразу зрозуміти, що стан фондового ринку не є сформованим та немає побудованих правил роботи, що і потребує запровадження системи ефективного управління та регулювання.

За останні десятиліття ринок цінних паперів яскраво засвідчує всеохоплюючий розвиток світової економіки на сучасному етапі. Їх вплив та значення виходять далеко за межі суттєвих економічних відносин. В умовах безупинної глобалізації, світовий ринок цінних паперів необхідно розглядати в контексті соціальних та геополітичних процесів.

Систему національних і міжнародних фінансових інструментів та інститутів можна назвати складною, тому що – це світовий ринок цінних паперів, який має можливість створювати фінансові активи з різноманітними характеристиками: від короткострокових боргових інструментів до "довгострокових" облігацій. У сучасних умовах властиві специфічні тенденції для розвитку сучасного світового ринку цінних паперів.

Отже, світовий ринок цінних паперів здатний задовольнити будь-які потреби позичальників і запропонувати інвесторам будь-які види фінансових вкладень. Використання зарубіжного досвіду у розбудові вітчизняного біржового ринку цінних паперів покладе початок інтеграційних процесів та залученню нових інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Чернишук В.Р., Данькевич А.П. Розвиток ринку цінних паперів: проблеми й перспективи. *Фінанси України*. 2008. №8. С.96 -103.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ У ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ*Шут В. О., студент 3-го курсу,**спеціальність «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**Науковий керівник: Панкратова Л. Л., к. е. н., доцент*

Щорічно в Україні в останню неділю липня працівники торгівлі, починаючи з 1995 року, святкують своє професійне свято - День працівників торгівлі.

Професія "продавець" — одна з найбільш поширених і повсюдно затребуваних професій у світі. Професія продавця на даний час має стійкий попит на ринку праці.

Українські експерти називаючи професії, які будуть тільки зростати в ціні найближче десятиліття, визначають професію «продавець» лідером серед найперспективніших професій наступного десятиліття.

Незважаючи на те, що кількість зайнятих у сфері торгівлі в абсолютному виразі дещо зменшилася за останні 8 років (рис. 1), проте у відносному виразі ця кількість в 2019 році досягла найбільшого свого значення. За даними державної служби статистики в 2019 році кількість зайнятих у сфері оптової та роздрібною торгівлі складає 22,9% від загальної кількості зайнятих, що автоматично робить цю галузь найпопулярнішою (найближча по кількості працівників сфера сільського, рибного та лісового господарства - 18,1%).

Рис. 1. Зайняте населення у сфері торгівлі у 2012 – 2019 рр.

Джерело: сформовано за даними офіційної статистики

Така велика зайнятість може бути викликана популяризацією підприємництва після переходу України від командно-адміністративної моделі економіки до ринкової. В США, наприклад, оптових та роздрібних торговців дещо менше – 18,8% [1, с. 56].

Організація праці покликана вирішити ряд техніко-технологічних, економічних, психофізіологічних і соціальних завдань. На торговельному

підприємстві техніко-технологічним завданням є вдосконалення організації праці в зв'язку з впровадженням нового торгово-технологічного обладнання, прогресивних технологій, сучасних методів продажу товарів і т.д. [5]

Економічна задача передбачає максимально можливу економію живої і матеріалізованої праці при виконанні торгово-технологічних операцій, що забезпечують високий рівень обслуговування покупців. Створення сприятливих умов праці на робочих місцях забезпечується за рахунок рішення психофізіологічного завдання, що дозволяє досягти високої і стійкої працездатності людини. Це досягається завдяки застосуванню фізіологічних обґрунтованих режимів праці та відпочинку.

Соціальне завдання передбачає забезпечення задоволеності працею за рахунок підвищення її змістовності, професійного зростання працівників.

Розрізняють індивідуальну і колективну форми організації праці. При індивідуальній формі організації праці працівник торгового підприємства виконує свої функції на визначеній ділянці торгово-технологічного процесу. На нього покладається особиста відповідальність за збереження товарно-матеріальних цінностей, якість обслуговування покупців і т.д. При цьому завдання встановлюється для кожного працівника індивідуально, ведеться унікальний для кожного працівника облік виконаної роботи, нараховується індивідуальний заробіток.

Колективна форма організації праці полягає в тому, що виробниче завдання встановлюється для всього колективу в цілому. Облік виконаної роботи також ведеться за кінцевими результатами діяльності всього колективу, і всьому колективу нараховується заробіток.

При колективній формі організації праці висувуються економічні цілі, пов'язані з підвищенням його продуктивності на основі зміцнення кооперації між працівниками і зниженням витрат на виконання торгово-технологічних операцій [4]. Підвищення зацікавленості членів колективу в кінцевих результатах і поліпшень змістовності праці дозволяє досягти соціальних цілей.

У процесі колективної праці з'являється можливість знизити її монотонність за рахунок чергування зайнятості працівників на різних робочих місцях і виконання ними різноманітних операцій. Цим забезпечується досягнення психофізіологічних цілей.

Висновки. Отже, раціональна організація праці сприяє ефективному використанню обладнання і часу працівників, що, в свою чергу, веде до підвищення продуктивності праці, зниженню собівартості продукції, зростання рентабельності виробництва. Шляхом вирішення психофізіологічних і соціальних завдань створюються умови для гуманізації праці, під якою розуміється створення на підприємстві умов, де в найбільшій мірі враховані психофізіологічні і соціальні потреби працівників.

Науково-технічний прогрес і пов'язане з ним впровадження технічних і технологічних нововведень припускають відповідні зміни в організації праці і тим самим викликають необхідність постійної роботи з її вдосконалення.

Організація праці на підприємстві торгівлі повинна бути спрямована на здійснення комплексу організаційно-технічних, економічних і санітарно -

гігієнічних заходів, що дозволяють раціоналізувати торгово-технологічний процес, ефективніше використовувати складські та торговельні площі, підйомно - транспортне та інше обладнання, створити сприятливі умови праці і на цій основі забезпечити якість обслуговування покупців.

Список використаних джерел:

1. Апопій В.В. Організація торгівлі : підручник / В.В. Апопій, І.П. Міщук, В.М. Ребицький та ін.; за ред. В.В. Апопія. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 610с.
2. Голошубова Н.О. Організація торгівлі : підручник / Н.О. Голошубова. – К. : Книга, 2004. – 560с.
3. Логістика: навч. посібник / О.Б. Білоцерківський. – Х. : НТУ «ХП», 2010. – 152 с.
4. Современный супермаркет : учеб. по соврем. формам торговли. – М.: Изд-во Жигульского, 2002. – 336 с.
5. Шредер К. Специализированный магазин: как построить прибыльный бизнес в розничной торговле / Пер. с англ. К. Шредер. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 384 с.

УДК 334.012.32

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Додачко С.А., студент

Науковий керівник: Нікітченко С.О., к.е.н., доцент

Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність із метою досягнення економічних та соціальних результатів та одержання прибутку. Підприємці — це люди, які займаються підприємництвом.

Розквіт країн з ринковою економікою свідчить про те, що економічні досягнення забезпечує вмiла реалізація їх підприємницького потенціалу.

Сучасна економічна наука визначає підприємництво як особливий вид діяльності. В загальному вирізняють підприємництво у сфері виробництва, торгівлі та посередництва, фінансовій та інших сферах.

В законі України “Про підприємництво” зазначено, що підприємництво — це самостійний, господарюючий, статутний суб’єкт, який має право юридичної особи та здійснює виробничу і комерційну діяльність з метою одержання прибутку[1].

Перехід до ринку передбачає якісно новий стан економіки, що потребує значних змін в організації виробничої діяльності. Ці зміни полягають в розвитку вільного підприємництва через формування господаря-власника і становлення багатоукладної економіки.

В аграрному секторі економіки України основним напрямком підприємництва є виробнича діяльність. Варто виділити чотири основні групи виробників сільськогосподарської продукції:

- 1) домашні господарства населення (44,9% виробництва загального обсягу сільськогосподарської продукції);
- 2) приватні підприємства;
- 3) підприємства колективної власності;
- 4) господарські товариства.

1. Домашні господарства населення (включають також фізичних осіб підприємців) не є юридичними особами та вирощують сільськогосподарську продукцію як для власних потреб, так і на продаж. Такі господарства спеціалізуються на комерційному вирощуванні овочів та інших більш нішових культур, що важко виростити в промислових масштабах через необхідність ручної праці;

2. Приватні підприємства в сільському господарстві представлені фермерськими господарствами та приватними сільськогосподарськими підприємствами.

Фермерські господарства можуть створюватися виключно громадянами України, а їх діяльність повинна базуватися на праці членів сім'ї фермера, хоча і допускається найм працівників. Земля може належати фермеру як на праві власності так і орендуватися [2].

Приватні сільськогосподарські підприємства – це юридичні особи, що діють на основі приватної власності та можуть засновуватися громадянами України, а також іноземцями, особами без громадянства та юридичними особами.

3. Підприємства колективної власності, різні форми кооперативів.

Кооперативи в Україні можуть бути різних видів. Найпоширенішими з них є виробничі та обслуговуючі кооперативи.

Виробничий кооператив – утворюється виключно фізичними особами для спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку;

Обслуговуючий кооператив – утворюється фізичними та/або юридичними особами для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності [3].

4. Господарські товариства можуть бути як національними, так і іноземними або з іноземними інвестиціями. В агросекторі господарські товариства є найпоширенішою формою господарювання після фермерських господарств. Вони представлені переважно у формі товариств з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариств [4].

Вказані групи виробників здійснюють свою діяльність в межах визначених спеціалізацій. У сучасних умовах основними напрямками виробничої діяльності аграрних формувань України є виробництво зерна та насіння олійних культур, продукції скотарства, свинарства та птахівництва. Крім того, важливими сферами підприємської діяльності є сервісне

обслуговування відповідних процесів, посередницька діяльність з продажу продукції.

В цілому, підприємництво в Україні має свою багату, успішну історію, яка була тимчасово перервана в силу політичних обставин. Підприємницьку діяльність слід розглядати як самостійну, ініціативну, систематичну діяльність на власний ризик з метою отримання прибутку. Наразі, підприємська діяльність в аграрному секторі дозволяє сформувати нового ефективного власника землі, виробляти нові та збільшувати обсяги виробництва існуючих видів продукції, створювати та розвивати нові ринки, а відповідно і нові робочі місця.

Список використаних джерел

1. Особливості розвитку підприємництва в аграрному секторі регіону. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2010/2.pdf(Дата звернення: 10.10.2020).

2. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. URL: <https://buklib.net/books/35056/> (Дата звернення: 10.10.2020).

3. Результати підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2524-0633/article/view/73519> (Дата звернення: 10.10.2020).

4. Види сільськогосподарських підприємств в Україні. URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/vidi_silskogospodarskikh_pidpriemstv_v_ukraini (Дата звернення: 10.10.2020).

Наукове видання

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

**Секція 5. «Розвиток підприємництва та біржової діяльності у системі
євроінтеграційних процесів»**

**Збірник тези доповідей 74-ої науково-практичної студентської
конференції НУБіП України
(19 листопада 2020 р.)**